

Sør-Aurdal kommune

Årsmelding og regnskap 2013

INNHALDSFORTEGNELSE:

RÅDMANNENS HOVEDKOMMENTARER	3
TJENESTEPRODUKSJON.....	4
NØKKELTALL, BEFOLKNINGSENDINGER.....	6
PERSONALFORVALTNING	7
DRIFT.....	7
OVERORDNET PERSONALFORVALTNING.....	8
ØKONOMI.....	12
SENTRALADMINISTRASJONEN	17
TJENESTESTEDER	26
KOMMUNENS FINANSFORVALTNING	60
GENERELT/MÅLSETTING	60
FINANSPORTEFØLJENS SAMMENSETNING	60
LÅNEPORTEFØLJEN	60
PLASSERINGSPORTEFØLJEN	61

RÅDMANNENS HOVEDKOMMENTARER

Det har i 2013 vært arbeidet godt innenfor de enkelte tjenestene, og kommunen leverer gode tjenester til sine innbyggere. Det har også vært lagt ned mye arbeid i forhold til regionalt samarbeid innenfor de ulike tjenestene.

Sør-Aurdal kommune sitt styrings- og rapporteringssystem har som hensikt og:

- jobbe systematisk med kvaliteten på kommunale tjenester
- ha fokus på tilfredsheten blant brukere og medarbeidere
- trygge politisk og administrativ styring
- sikre effektiv bruk av ressurser, gjennom fastsatte rutiner for økonomirapportering til rådmann og kommunestyret

Styringssystemet er utviklet for bruk både i politisk og administrativ styring og resultatvurdering, og det legges særlig vekt på kvalitet og ressursbruk.

Det benyttes standardiserte bruker- og medarbeiderundersøkelser utarbeidet av KS og kvalitetsnettverket bedrekommune.no. Ved å benytte seg av disse standardiserte undersøkelsene kan Sør-Aurdal sammenlignes med andre kommuner og med seg selv ved å følge utviklingen fra år til år.

Det ble gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2013, og alle tjenestene har som ledd i oppfølgingen av undersøkelsene utarbeidet egne handlingsplaner. Undersøkelsen viser at kommunen ligger over landsgjennomsnittet på tilfredshet med arbeidsmiljøet

Det ble gjennomført 3 brukerundersøkelser i 2013, bibliotek, helsestasjon og sykehjem.

Kommunen har deltatt i et interkommunalt samarbeid i valdres om innkjøp av digitalt internkontroll system. Systemet skal implementeres i 2014.

I rådmannens budsjettforslag for 2014 ble det lagt opp til en budsjettprosess tilpasning.

Kommunestyret fattet vedtak om driftstilpasningsprosjekt, med prosjektperiode fra februar og behandling av endelig prosjektrapport i kommunestyret 19. juni 2014.

Bakgrunnen for dette er de inntektsrammene gitt i statsbudsjettet som gjør det vanskelig å videreføre dagens etablerte tjenestenivå. Beregninger viste en vekst i frie inntekter (skatt og rammetilskudd) fra 2013 til 2014 med om lag 4,3 kr. mill. Samtidig er det en reduksjon i statlige refusjoner på 1,8 mill. kr, slik at netto sum statlige inntekter økte med omlag 2,6 mill. kr. Med økte overføringer til staten på 0,5 mill. kr. til medfinansiering ved sykehusinnleggelser, samt fratrekk av mva komp. investeringer (fra 2014 må all mva komp føres i investering) gjenstår i underkant av 1 mill. kr til dekning av lønns- og prisvekst. Dette er en reduksjon i frie inntekter med ca. 6 mill. kr. fra prognosene etter kommuneproposisjonen våren 2013.

Ytterligere reduksjoner i rammeoverføringene vil gi et større innsparingsbehov.

I budsjett 2014 ble det gjort reduksjoner på om lag 5,5 mill. innenfor de ulike tjenesteområdene.

Reduksjonene er gjort ved ledigholdelse av stillinger, reduserte utgifter til vikar / ekstrahjelp, redusert sosialhjelp og vedlikehold.

Reduksjoner i denne størrelsesorden vil medføre konsekvenser i tjenesteproduksjonen.

Budsjettet for 2014 er saldert med kr 3,3 mill i bruk fra disposisjonsfond.

Rammetilskuddet beregnes med bakgrunn i bl.a. befolkningssammensetningen i vår kommune sett i forhold til landet som helhet. Fra 2011 er det gjort betydelige endringer i kostnadsnøkklene, og det fører bl. a. til at utgifts utjevningen får en relativt mindre betydning enn innbyggertilskuddet i den nye modellen. Dette slår særlig negativt ut for vår kommune som både har nedgang i folketallet og samtidig et beregnet utgiftsbehov over landsgjennomsnittet.

Kommunen har gjennom KS konsulent fått utarbeidet en KOSTRA analyse for å synliggjøre ressursbruk, dekningsgrader og prioriteringer i den kommunale tjenesteproduksjonen. Det er utarbeidet en prosjektplan som peker på områder hvor det skal gjennomføres en driftsgjennomgang på tjenestenivå/ tjenestestruktur.

Det er vedtatt at nytt Lokalmedisinsk senter i Valdres skal bygges på Fagernes (VLMS), med intermediæravdeling som vil være kommunenes tilbud om døgnopphold for pasienter med behov for øyeblikkelig hjelp (fra 01.01.16). I den forbindelse jobbes det med å lage rutiner for bl.a. hvordan pasientflyten i regionen skal være – hvilke pasienter skal behandles i egen kommune, på VLMS og i sykehus. Dette er alle kommuner med på å utarbeide.

I fbm samhandlingsreformen ser vi at det går mye tid til regionalt samarbeid – noe som er nødvendig, men som også er ressurskrevende! Vi ser også at det er større utfordringer i egen kommune, med mer ansvar som blir tillagt oss og som krever ressurser. Utfordring med å drive enda mer forebyggende arbeid som kan være vanskelig å få gjort ”nok av”, men som vil gi gevinster på lengre sikt er også viktig å prioritere.

Kommunen har utarbeidet etikkreglement for ansatte og folkevalgte. Etisk refleksjon benyttes som arbeidsmetode først og fremst ved hjemmetjenesten, sykehjemmet og i miljøarbeidertjenesten. I løpet av 2013 er arbeidet videreført også i andre sammenhenger; metoden benyttes nå både i forhold til brukere, i personalmøter og på ledernivå. Miljøarbeidertjenesten har sammen med Stabburshella og i nært samarbeid med KS utarbeidet et etisk verktøy **innen** temaet ”Rus og psykiatri - bildekort som danner grunnlag for etisk refleksjon.

Ferdigstillelse av 8 tilrettelagte boliger på Synneisbakkin, hvor det er flyttet inn 7 beboere. En leilighet benyttes som avlastning / treningsbolig.

Det har vært stort administrativt og politisk fokus rundt Sør-Aurdal kulturhus. Dette er et prosjekt som er kostnadsberegnet til 75 mill. kroner. Det skal inneholde svømmebasseng, amfi, nye lokaler for kulturskole og eller arealer som kan nyttes av de to skolene i Bagn. Kulturhuset vil også bli et viktig løft og en møteplass for det frivillige kulturlivet i Sør-Aurdal. Med bakgrunn i kommunestyrevedtaket arbeider Sør-Aurdal idrettsråd med planene om en idrettshall på Fossvangområdet.

I året som gikk ble det gjennomført opplæring og øvelse i bruk av krisestøtteverktøyet CIM (Common Information Modell). Alle kommunens beredskapsplaner ble revidert.

Det er gjennomført beredskapsøvelse i Sør-Aurdal, hvor kommunen ble øvd av fylkesmann, Sivilforsvaret og kommunene Etnedal og Nord-Aurdal.

I forkant av beredskapsøvelsen arrangerte Fylkesmann i Oppland kurs i mediehåndtering for kommunene.

Medlemmer av kriseteamet har også deltatt på kurs i tverretattlig akuttmedisinsk samarbeid (TAS) sammen med brann, politi og ambulanse.

TJENESTEPRODUKSJON.

- Det gjennomføres mange og ulike prosjekter i skolene, bl.a prosjekter på leseferdighet
- Ansatt rektor for kulturskolen, liten venteliste
- Implementering av samhandlingsreformen
- Alle som har hatt behov for avlastning, lang – og korttids plass ved sykehjemmet har fått det
- Kommunen har også i år klart å ta i mot alle utskrivningsklare pasienter innen fristen på 24 t.
- Økning antall pasienter i hjemmetjenesten, samt også økning i antall besøk.

- Utarbeider strategisk kompetanseplan og opplæringsplan, dette bidrar til felles prioriteringer og helhet i opplæringsarbeidet.
- Det har vært utfordrende å få en stabil brukergruppe til å bebo Fekjærtunet.
- Ferdigstillelse av 8 tilrettelagte boliger ”Synneisbakkin”
- Planarbeid i forbindelse med nytt kulturhus
- Planarbeid i forbindelse med E 16
- Full barnehagedekning, de som ønsker får plass i kommunens barnehager
- Mange ulike prosjekter i gang i barnehagene
- De aller fleste som har gått ut av intro-ordningen og fortsatt bor her, har fått seg fast arbeid, eller er under utdanning
- Godt kvalifisert personell på helsestasjonen
- Alle planlagte ENØK-tiltak er gjennomført
- Ferdigstilt statusrapport på alle kommunale bygg – kommer til behandling i 2014.
- Gjennomført medarbeiderundersøkelser / brukerundersøkelser
- Totalt sykefravær i Sør-Aurdal kommune var i 2013 på 8,9%, mot 7,1% i 2012.

NØKKELTALL, BEFOLKNINGSENDNINGER.

- Innbyggertallet gikk ned med 14 personer i 2013. Antall innbyggere i Sør-Aurdal pr. 1/1-14 var 3.133.
- Arbeidsledigheten pr. februar 2014 var på 2,0 %.

Befolkningsutvikling

År	Folke- mengde 1. januar	Levende- fødte	Døde	Fødsels- oversk.	Inn- flytting	Ut- flytting	Netto- flytting	Folke- tilvekst	Endring i %
2000	3 389	41	50	-9	122	135	-13	-22	-0,65 %
2001	3 367	32	51	-19	113	109	4	-15	-0,45 %
2002	3 352	36	42	-6	107	127	-20	-26	-0,78 %
2003	3 326	42	72	-30	104	149	-45	-75	-2,25 %
2004	3 251	32	42	-10	133	109	24	14	0,43 %
2005	3 265	27	42	-15	117	124	-7	-22	-0,67 %
2006	3 243	31	43	-12	82	119	-37	-49	-1,51 %
2007	3 194	27	35	-8	122	132	-10	-18	-0,56 %
2008	3 176	34	39	-5	121	88	33	28	0,88 %
2009	3 204	31	52	-21	112	109	3	-18	-0,56 %
2010	3 186	17	32	-15	125	133	-8	-23	-0,72 %
2011	3 164	35	48	-13	129	126	3	-10	-0,32
2012	3 154	25	40	-15	134	126	8	-7	-0,32 %
2013	3 147	23	36	-13	132	133	-1	-14	-0,45 %
2014	3 133								
Gj.sn. siste 10 år		28	41	-13	121	120	1	-12	-0,35 %
Gj.sn. siste 5 år		26	42	-15	126	125	1	-14	-0,41 %

Kilde: SSB. Sør-Aurdal kommune har hatt en negativ befolkningsutvikling de siste år. I år 2000 var antall innbyggere 3 389, mens det pr 31.12.14 er 3 133, altså en nedgang i folketallet på 256.

Prognose for befolkningsutviklingen

Tall hentet fra SSB sine prognoser, LLLL, som står for det laveste nivået for henholdsvis fruktbarhet, levealder, innenlands flytting og nettoinnvandring.

Tallene viser en fremskrevet prognose for de neste 15 årene.

	2013	2018	2023	2028
0-5 år	184	190	183	179
6-12 år	254	223	227	229
13-15 år	131	118	107	104
16-19 år	174	156	145	136
20-44 år	823	797	756	743
45-66 år	974	965	956	916
67-79 år	390	457	484	476
80 år eller eldre	213	185	199	242
	3 143	3 091	3 057	3 025

Nedgangen i folketallet og alderssammensetningen er en utfordring for kommunen. Prognosen viser at i løpet av de neste 15 årene vil antall barn og unge reduseres med 95, den yrkesaktive delen av befolkningen reduseres med 138, mens aldersgruppen 67 år og eldre vil øke med 115 personer.

Dersom denne prognosen slår til må kommunen foreta nødvendige endringer i tjenestetilbudet tråd med endringer i befolkningen, altså en nødvendig omfordeling av midler.

PERSONALFORVALTNING

Den overordnede personalforvaltningen skal sikre at arbeidsgiver har en helhetlig personalpolitikk, og at denne utøves innen rammene av gjeldende lov-, avtale- og regelverk. Dette arbeidet omfatter alt fra driftsoppgaver som ansettelser, oppsigelser, permisjoner, lønn og forhandlinger, til forvaltnings- og utviklingsoppgaver vedr. arbeidsmiljø, kompetanse-utvikling, sykefravær mv.

Årsverk	2009	2010	2011	2012	2013
Medarbeidere					
<i>Antall årsverk:</i>					
Helse- og sosialtjenestene	145	155	141	145	146
Barnehage	23	27	29	30	31
Grunnskole/SFO/Kulturskole/Bibliotek	67	62	63	65	67
Teknisk forvaltn., plan, næring, drift og vedlikehold	30	29	28	28	29
Administrasjon og øvrige stillinger	20	16	14	13	13
<i>Sum årsverk:</i>	<i>285</i>	<i>289</i>	<i>275</i>	<i>281</i>	<i>286</i>

Organisasjonen Sør-Aurdal kommune hadde i 2013 286,17 budsjetterte faste årsverk. Netto vekst er på 5,03 årsverk fra 2012 til 2013. For noen tjenester er det reduksjoner, for andre er det vekst i årsverk. De tjenester som har en økning på minst ett årsverk er: barnehage (1), skole – undervisningspersonell (1,82), Sør-Aurdalsheimen (2,40).

DRIFT

Administrasjonsrådet

Administrasjonsrådet har sin myndighet med grunnlag i Lokal avtale om medbestemmelse i Sør-Aurdal kommune. Rådet består av respektive tjeneste- eller avdelingsleder, fagleder personal og en hovedtillitsvalgt. Rådet gjør vedtak i de driftssaker på personalområdet som etter delegasjonsreglement ikke kan avgjøres administrativt.

Antall saker behandlet i rådet i 2013: (Tallene for 2012 i parentes): **183** (185)

- *Ansettelser:*
 - i faste stillinger: **84** (80)
 - i vikariater / midlertidige stillinger: **52** (45)
- *Søkn. om permisjon / redusert stilling:* **42** (60)
- *Andre:* **5** (0) (konstituering, lønsspørsmål, omplassering, reglement, støtte til etterutd. m.m.)

Ingen saker ble anket inn for formannskapet i 2013.

Administrative vedtak

Personalsaker som i h.hold til gjeldende regelverk blir regnet som kurante, og ansettelser på inntil 6 måneders varighet, blir etter delegasjonsreglementet avgjort administrativt.

Antall saker behandlet i 2013: (Tallene for 2012 i parentes)

- *Ansettelser:* **138** (131)
- *Andre:* **19** (16) (konstituering, lønn, omplassering, redusert arbeidstid, tilsk. til kjøp av

databriller)

- I tillegg blir det fattet kurante vedtak ute ved tjenestestedene om permisjoner i h.hold til permisjonsreglement, dvs. enten velferdspermisjoner eller permisjon i forb. med offentlige verv, og i h.hold til Arbeidsmiljølov og Hovedavtale.

Lokale lønnsforhandlinger

Med virkning fra 01.05.13 ble det gjennomført lønnsforhandlinger med hjemmel i HTA kap. 5.2 (akademikergruppene m.fl.). Alle lønnsforhandlingene resulterte i enighetsprotokoller.

Med samme virkningsdato ble det gjennomført lønnsvurdering- og regulering med hjemmel i HTA kap. 3.4.1 (øverste administrative ledelse).

Det er ingen pott knyttet til disse forhandlingene.

OVERORDNET PERSONALFORVALTNING

Arbeidsmiljø

Helse- miljø og sikkerhet:

Med grunnlag i ny HMS-håndbok har alle tjenesteområder gjennomført årlig vernerunde, og noen har gjennomført risikoanalyser og utarbeidet tilhørende handlingsplaner. Det vises til årsmelding for de respektive tjenester.

Sykefravær

Totalt sykefravær i Sør-Aurdal kommune var i 2013 på 8,9%, mot 7,1% i 2012.

- Egenmeldt fravær av mulige dagsverk: 0,8%
- Legemeldt fravær av mulige dagsverk: 8,1%.

Totalt sykefravær var på 9,9 % for kvinner og 4,8% for menn.

Til grunn for kommunens arbeid med sykefravær / nærvær, ligger bl.a. lokal handlingsplan for forebygging av sykefravær, IA-avtalen, lokale seniorpolitiske retningslinjer og Sør-Aurdal kommunes HMS-/internkontrollhåndbok.

Arbeidsmiljøutvalget

Arbeidsmiljøutvalget hadde i 2013 8 saker til behandling. Dette gjaldt:

- Arbeidsmiljøutvalget for perioden 2013-2014
- Sykefravær 2012
- Bedriftshelsetjeneste – årsrapport for 2012
- Forslag til etikkreglement for Sør-Aurdal kommune
- HMS-håndbok – systemrevisjon 2013
- Sør-Aurdal kommunes budsjett for 2014 og budsjett og økonomiplan 2014-2017
- Orienteringssak – tilsyn fra Arbeidstilsynet
- Rapportering av avvik 2013

Bedriftshelsetjeneste

Sør-Aurdal kommune er tilknyttet Hallingdal og Valdres bedriftshelsetjeneste (HAVA). Det er inngått avtale om kjøp av totalt 80 timer bedriftshelsetjeneste pr år.

I 2013 ble timerammen som er avtalt med HAVA benyttet til bistand på følgende områder:

- Inneklimamåling ved Tingvolltoppen og på Lykkja
- Arbeidshelseundersøkelser blant driftsoperatører, vaktmestere, røykdykkere og nattevakter
- Bistand i forbindelse med oppfølging av sykmeldte arbeidstakere
- Kurs i forflytningsteknikk for ansatte i barnehagene
- Grunnopplæring i arbeidsmiljø for verneombud og ledere
- Deltakelse i AMU-møter, ved tilsyn fra Arbeidstilsynet og i plan- og evalueringsmøter
- Arbeidsmiljøutvikling på enkeltarbeidsplass

Kompetanse

Av større kompetansehevingstiltak nevnes:

- Strategisk kompetanseplan for helse og omsorg som ble utarbeidet i 2011 og iverksatt fra januar 2012, danner nå grunnlaget for prioritering av kompetansehevende tiltak for de ansatte innen denne sektoren. Tiltak som det er gitt statlig støtte til gjennom regional kompetanseplan for Valdres (se nedenfor) kommer i tillegg.
- Det ble også i 2013 søkt regionalt i Valdres om kompetansemidler gjennom *Kompetanseløftet 2015*. Regionen ble med grunnlag i regional handlingsplan tildelt kr. 1 146 650,- til grunnutdanning av verne- og sykepleiere, til utdanning av helsefagarbeidere, videreutdanning på fagskolenivå, Demensomsorgens ABC, Eldreomsorgens ABC og til lederutdanning for ledere innen omsorgstjenesten.
- Lederutviklingsprogrammet "Veksthus for ledere" for de 11 medlemmene i Lederforum, ble avsluttet i 2013.

Det vises for øvrig til det enkelte tjenestesteds årsmelding for mer informasjon om spesifikke kompetansehevingstiltak som er gjennomført i 2013.

Likestilling

I h.hold til Likestillingslovens §1a plikter kommunene gjennom sin årsberetning og "...redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten....." Noen relevante fakta for 2013:

Tabell 1: Andel kvinner og menn av totalt antall ansatte

	2012		2013	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
	82%	18%	83%	17%

Tabell 2: Andel kvinner og menn fordelt på sektorer

	2012		2013	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Sentraladministrasjon	73%	27%	85%	15%
Plan/næring/utbygging	46%	54%	40%	60%
Undervisning	73%	27%	74%	26%
Barnehage	97%	3%	97%	3%
Helse- og sosiale tjenester	92%	8%	91%	9%
Drift/vedlikeh. inkl. renhold	50%	50%	42%	58%

Tabell 3: Fordeling av kvinner og menn på ledernivå

	2012		2013	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Totalt antall ledere	32(74%)	11(26%)	31(70%)	1

				13(30%)
Fag-/mellomledere	24	9	24	11
Tjeneste-/ avd.ledere	8	1	7	1
Rådmann	0	1	0	1

Tabell 4: Deltidstilsatte fordelt på kjønn

Andel deltidstilsatte av tot ant kvinner		Andel deltidstilsatte av tot ant menn	
2012	2013	2012	2013
64%	64%	40%	41%

Tabell 5: Utvikling i gjennomsnittlig stillingsprosent, fordelt på kjønn

År	Kvinner	Menn
2008	68,87	81,42
2009	69,96	75,37
2010	72,82	81,18
2011	73,61	80,81
2012	75,10	82,00
2013	74,54	79,66

Tabellen over viser at gjennomsnittlig ansettelsesprosent for kvinner har økt med 5,67 prosentpoeng fra 2008 til 2013, mens den for menn er redusert med 1,76 prosentpoeng i samme periode.

Arbeidsgiver arbeider for å øke den gjennomsnittlige stillingsstørrelsen ved å følge HTA sin bestemmelse om fortrinnsrett for deltidstilsatte ved ledighet, og ved å sørge for at deltidstilsatte blir gjort kjent med ledige stillinger i organisasjonen. Temaet blir jevnlig drøftet med de hovedtillitsvalgte i de faste informasjons- og drøftingsmøtene. Hovedtyngden av deltidsstillinger finnes innen turnusområdene, og partene i arbeidslivet er enige om at muligheten for å øke gjennomsnittlig stillingsbrøk er nært knyttet til hvor mange helger i året den enkelte ansatte er villig til å arbeide.

Tabell 6: Kvinnens grunnlønn i % av menn sin grunnlønn

Justert for	2011	2012	2013
Alder	92	93	96
Ansattgruppe	100	100	100
Stillingskode	100	100	100
Utdanning	98	103	105

Tabell 7: Prosentvis endring i gjennomsnittlig grunnlønn i Sør-Aurdal kommune

	2011-2012	2012-2013
I alt	6,0	0,6
Kvinner	6,2	1,3
Menn	4,6	2,3

I et likestillingsperspektiv er det en stor utfordring å rekruttere menn til de kvinnedominerte yrkene innen helse- og sosial-, barnehage- og undervisningssektoren. Kommunen sliter også med den "klassiske" lønnsforskjellen mellom typiske kvinneyrker med høyskoleutdanning som sykepleier, førskolelærer, barnevernspedagog, vernepleier på den ene siden og ingeniører på den andre. Med

dagens innretning i HTA sine lønnsbestemmelser, er dette lønnsforskjeller som kun kan rettes opp av de sentrale parter i tariffoppgjørene.

Etnisitet og nedsatt funksjonsevne

Sør-Aurdal kommune følger strengt kvalifikasjonsprinsippet ved tilsetting i ledige stillinger. Vurdering av søkere på grunn av andre kriterier enn formell kompetanse, relevant erfaring og personlig egnethet er uakseptabelt. Sør-Aurdal kommune sørger for, i henhold til gjeldende lovverk, til lokal handlingsplan for forebygging av sykefravær og til lokale seniorpolitiske retningslinjer å tilpasse og tilrettelegge arbeid og arbeidssituasjon for mennesker med redusert arbeidsevne / nedsatt funksjonsevne.

Ved den siste medarbeiderundersøkelsen som er gjennomført blant alle fast ansatte i Sør-Aurdal kommune, var gjennomsnittlig score 5,2 på spørsmålet om egen arbeidsplass er integrerende når det gjelder kjønn, etnisk tilhørighet, religion mv. (1 = svært liten grad, 6= svært stor grad).

ØKONOMI.

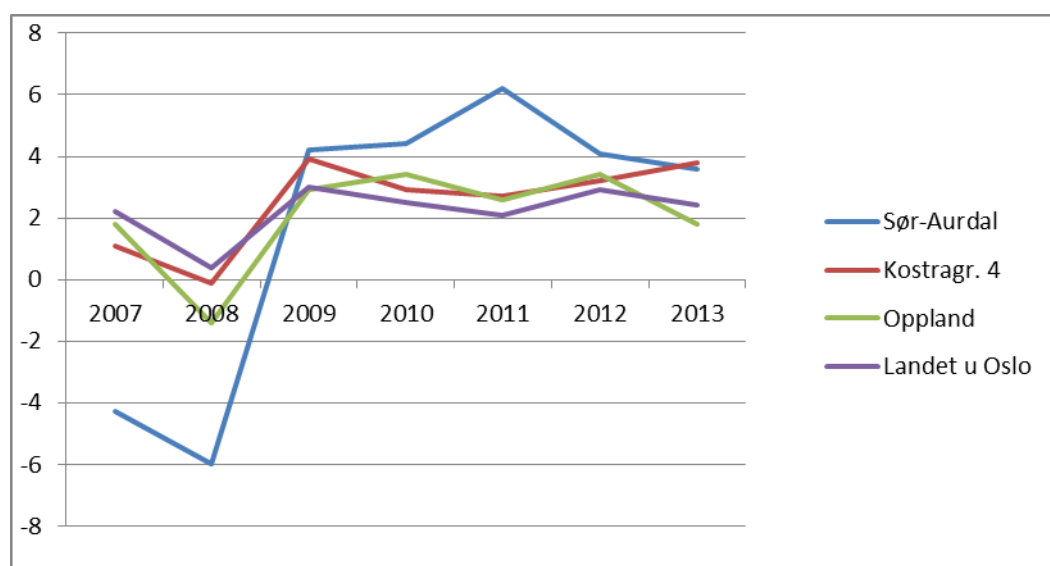
Regnskapet for 2013 ble avsluttet med et netto driftsresultat på 4,2 mill. Resultatet er 1,6 mill bedre enn budsjett. Tjenesteområdenes mer / mindreforbuk er beskrevet under den enkelte tjeneste, samt at oversikten over resultatet for de ulike tjenestene følger som egen oversikt i regnskapet.

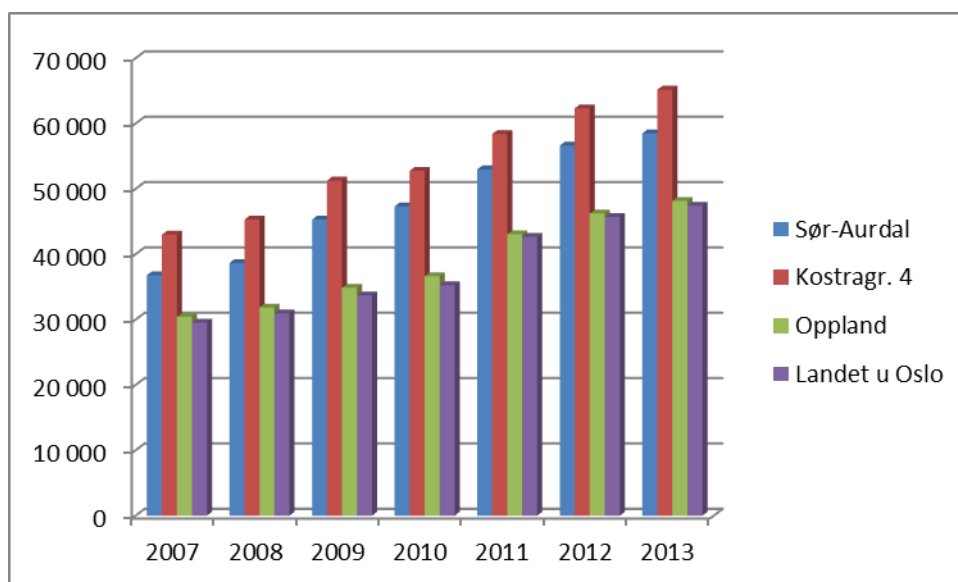
Samtlige tabeller under er basert på Kostra tall fra 150314.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser forholdet mellom kommunens samlede driftsinntekter og driftsutgifter inkl. finanstransaksjoner. Fylkesmannen har satt som mål at netto driftsresultat over tid bør ligge på minst 3 – 5% av brutto driftsinntekter. Dette for at tjenestetilbudet skal kunne opprettholdes over tid, samt gi det nødvendige rom for investeringer.

Netto driftsresultat for 2013 er på 3,6% (**foreløpige tall fra 15.03**), men det for landet u/ Oslo ble på 2,4%. Etter at revidert regnskap er lagt fram vise netto driftsresultat på 1,5 %, og at disposisjonsfond utgjør 5,7 % av brutto driftsinntekter.

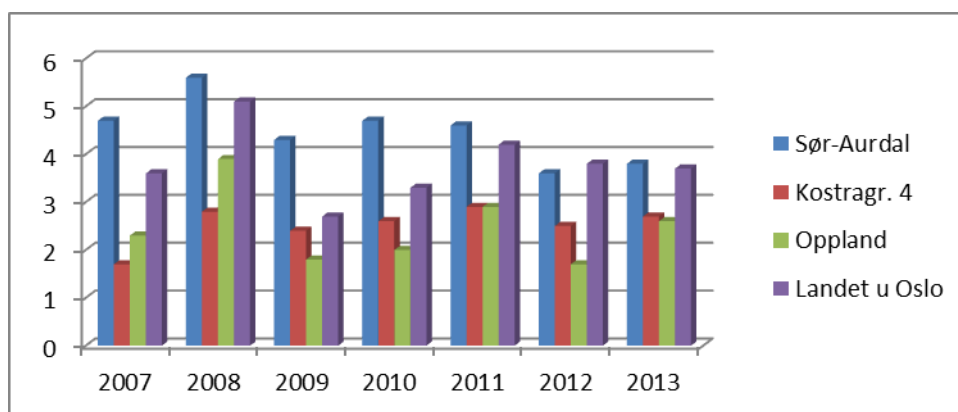
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter 2007 - 13**Frie inntekter****Frie inntekter pr. innbygger**

Befolkningssammensetningen gjør at Sør-Aurdal fortsatt har forholdsvis høye frie inntekter pr. innbygger. Samlet for skatt og rammetilskudd fra 2013 til 2013 viste en reduksjon på om lag 715.000-

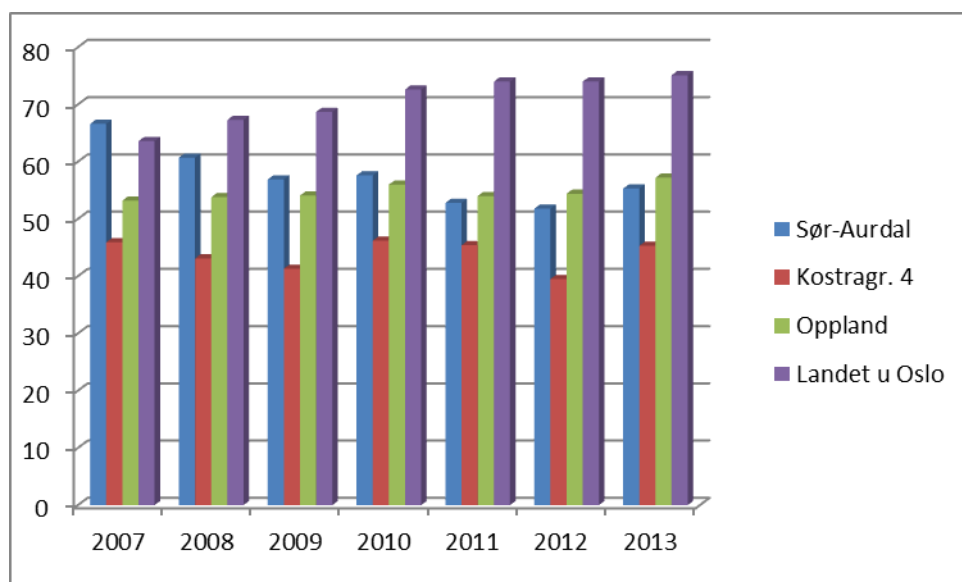
Finansområdet

Netto rente- og avdragsbelastning i % av driftsinntektene

Netto rente- og avdragsbelastning viser en økning fra 2012 til 2013. Kommunens netto gjeld er økt, mens rentenivået i 2013 har vært lavt. Sør-Aurdal ligger fortsatt høyt på rente- og avdragsbelastning sammenlignet med både kommunegruppen og Oppland. Omtrent 70 % av gjelden har fastrenteavtaler ved utgangen av 2013. Isolert sett vil fastrenteavtalene kunne medføre kr 220.000,- i økte renteutgifter («forsikringspremie»). Dersom vi får en renteoppgang framover er dette gunstig, men andelen er fortsatt litt høy i forhold til nytt finansreglement vedtatt i 2010. Dette vil bli ytterligere justert i løpet av 2014, slik at det blir bedre samsvar mellom låneporteføljen og vedtatt finansreglement. Figuren under viser at vi ligger lavere enn Oppland og landet og litt under når det gjelder netto lånegjeld.

Netto lånegjeld i % av driftsinntektene

Økonomisk resultat sammenlignet med KOSTRA gruppe, Oppland og landet.

I tabellen nedenfor er vist sentrale økonomiske resultatmål og hvordan vi ligger an i forhold til KOSTRA gruppe, Oppland og landet.

Fondsreserver pr. 31.12.2013

DISPOSISJONSFOND	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Disposisjonsfond-felles	0	231 000	433 000	659 674	8 110 674	9 452 456
Prinsippendringer	0	3 551 163	3 551 163	3 551 163	3 551 163	3 551 163
Strømfondet	0	0	0	0	800 000	1 500 000
Eidsfondet	1 863 115	1 095 412	1 113 611	1 077 937	996 937	996 937
Flyktningefond	246 877	246 877	246 877	246 877	246 877	246 877
Grunnskole, felles drift (tjen2250)	0	0	102 000	102 000	102 000	102 000
Barnehager-statstilskott	9 856	9 856	9 856	9 856	9 856	0
Tiltaks-og næringsformål	1 669	1 669	1 669	1 669	1 669	1 669
Sum DISPOSISJONSFOND	2 121 516	5 135 976	5 458 175	5 649 175	13 819 175	15 851 101

Disposisjonsfondet har økt noe de siste årene, spesielt i 2012. Posten "Prinsippendringer" har en motpost annet sted i balansen. Tidligere har posten «Prinsippendringer» ikke vært betraktet som frie disponible midler, men etter revisjonens tilbakemelding skal dette nå betraktes som frie disponible midler.

Fondsreserver	2013
Disposisjonsfond	15 851 101
Regnskapsmessig mindreforbruk 2013	1 040
Sum fondsreserver	15 852 141

Bevilgningsskjema 1A og 1B

Tall i hele tusen.

Regnskapsskjema 1A	Regnskap 2013	Budsjett (endr.)	Budsjett (oppr.)	Regnskap 2012	Avvik budsjett	Note
Skatteinntekter	-59 808	-64 177	-64 177	-58 550	4 369	1
Rammetilskudd	-123 476	-119 822	-119 822	-119 638	-3 654	1
Eiendomsskatt	-7 846	-7 646	-7 646	-7 645	-200	
Konsesjonsavgift	-757	-744	-744	-757	-13	
Andre statstilskudd	-7 306	-6 708	-6 708	-7 168	-598	2
Sum frie disponible inntekter	-199 194	-199 097	-199 097	-193 758	-97	
Renter og utbytte	-2 851	-1 015	-1 015	-1 772	-1 836	3
Renteutgifter	7 314	6 405	6 405	5 752	909	3
Avdragsutgifter	6 141	6 788	6 788	6 022	-647	3
Netto finansområdet	10 604	12 178	12 178	10 002	-1 574	
Dekning tidl. underskudd	0	0	0	0	0	
Ubundne avsetninger	2 633	2 633	30	8 710	0	4
Bundne avsetninger	2 928	748	748	2 225	2 180	5
Bruk tidl. års overskudd	-2 603	-2 603	0	-7 703	0	
Bruk av ubundne avsetninger	-601	-601	-601	-540	-338	4
Bruk av bundne avsetninger	-3 180	-2 379	-2 379	-2 861	801	5
Overført investeringsregnskap	5 031	5 031	4 775	4 738	0	
Netto avsetninger	4 208	2 829	2 573	4 569	1 379	
Til fordeling drift	-184 382	-184 090	-184 346	-179 187	292	
Sum fordelt til drift (skjema 1B)	184 381	184 090	184 346	176 584	-291	
Mer/mindreforbruk	-1	0	0	-2 603	-1	6
Regnskapsskjema 1B	Regnskap 2013	Budsjett (endr.)	Budsjett (oppr.)	Regnskap 2012	Avvik budsjett	
Tjenesteområdene	190 497	190 683	190 683	181 177	-186	7
Generelle overføringer	-6 116	-6 593	-6 337	-4 594	477	8
Sum fordelt til drift	184 381	184 090	184 346	176 584	-291	

Noter

1. Skatteinntektene ble omlag 4,3 mill lavere enn budsjett, men rammetilskuddet var 3,6 mill høyere enn budsjett. Totalt var det en reduksjon på om lag 715.000,-. Skatteinntektene ble betydelig lavere enn prognosene gjennom året tilsa, men en generell høy skattevekst på landsbasis førte til større inntektsutjevning i rammetilskuddet.
2. I denne summen ligger det skjønnsmidler fra fylkesmannen til diverse fornyelsesprosjekter med kr. 500.000,-. Investeringskompensasjon for omsorgsboliger/sykehjem er kr.2.163.972, Husbankens utbedringstilskudd kr 350.000,-, investeringskompensasjon skolebygg er kr. 467.258,-, og integreringstilskudd kr. 4.325.000,-.
3. Renteinntektene er økt som følge av både mer likvide midler gjennom året, og bedre betingelser i ny hovedbankavtale. Renteutgiftene er økt som følge av økt belåning. Det er lånt opp max beløp grunnet gunstige vilkår i ny bankavtale. Deler av opplåning står på ubrukte lånemidler og gir positiv renteavkastning. Avdragsutgiftene er tilpasset ”minste tillatte avdrag”.
4. Fjorårets overskudd på kr 2.603.000,- ble fordelt med kr 700.000,- i strømfond, og kr 1.903.000,- til disposisjonsfond. Bruk av fond i hht budsjett er kr 601.000,-.
5. Avsetninger til bundne fond er i hovedsak næringsfond og øremerkede statstilskudd.. Bruk av bundne fond er i hovedsak tidligere avsatte øremerkede midler, næringsfond, og gavefond.
6. Regnskapsmessig mindreforbruk (overskudd) er på kr 1.040,-.
7. Tjenesteområdenes mer-/mindreforbruk kommenteres omtales nærmere under tjenestenes årsmeldinger.
8. Budsjettavviket fremkommer hovedsakelig ved mindre momskompensasjon enn beregnet.

Investeringer

Regnskapsskjema 2A	Regnskap 2013	Regulert budsjett 2013	Opprinnelig budsjett 2013	Regnskap 2012	Note
Investeringer i anleggsmidler	34 771 397	47 050 000	37 224 000	22 991 509	1
Utlån og forskutteringer	350 000	400 000	400 000	360 000	
Avdrag på lån	374 343	286 000	286 000	281 000	2
Avsetninger	702 900	0	0	117 459	3
Årets finansieringsbehov	36 198 640	47 736 000	37 910 000	23 749 968	
Finansiert slik:					
Bruk av lånemidler	23 821 044	39 203 000	31 299 000	12 139 796	4
Inntekter fra salg av anleggsmidler	702 900	0	0	117 459	3
Tilskudd til investeringer	5 363 188	2 850 000	1 550 000	2 396 000	5
Mottatte avdrag på lån og refusjoner	108 679	286 000	286 000	98 231	2
Andre inntekter	0	0	0	0	
Sum ekstern finansiering	29 995 811	42 339 000	33 135 000	14 751 486	
Overført fra driftsregnskapet	5 031 000	5 031 000	4 775 000	4 738 000	6
Bruk av avsetninger	1 171 829	366 000	0	4 260 482	7
Sum finansiering	36 198 640	47 736 000	37 910 000	23 749 968	
Udekket/udisponert	0	0	0	0	

Noter

- Samlede investeringer gjennomført i 2013 er lavere enn budsjettet. Dette har sammenheng med at påbegynte investeringsprosjekter går over flere år, og regnskapet for det enkelte prosjekt må derfor ses i sammenheng når det er slutført.
De største prosjektene i 2013 har vært ambulanselokaler på Tingvoll, prosjektering Kulturhus, Synneisbakkin boliger, Bagn renseanlegg, energiøkonomisering/EPC og grunnlagsinvesteringer Tingvolltoppen.
- Avdrag på lån er betalte avdrag på Husbanklån som er videreformidlet.
- Netto fra salg av fast eiendom er avsatt til ubundne investeringsfond.
- Bruk av lånemidler er tilpasset faktiske utgifter til pågående investeringsprosjekter.
- Det er beregnet statstilskudd til bygging av Synneisbakkin og tilskudd fra Enova til EPC.
- Sum overføring fra drift er tilpasset mottatt mva.refusjon.
- Bruk av fond til aksjeutvidelse VKV, aksjekjøp Valdres Storhall, egenkapitalinnskudd KLP og gjeldsavdragsfond til formidlings lån.

SENTRALADMINISTRASJONEN**GENERELT OM TJENESTEN**

I sentraladministrasjonen inngår de overordnede funksjonene som er felles for hele organisasjonen, slik som: personal/lønn, økonomi, post/arkiv, IKT, sentralbord, og politisk sekretariat. I tillegg omfattes også bibliotekstjenesten, plan, næring, kultur og utbygging.

Regnskapstall 2013

(1.000 kr)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013 REVIDERT	
Ansvar	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
100 Politiske styringsorganer	2 818	-388	2 430	2 654	-224
102 Kirkelig fellesråd	3 703		3 703	3 703	0

(1.000 kr)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013 REVIDERT	
Ansvar	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B32
150 Adm. fellesfunksjoner	13 248	-1 822	11 425	9 704	1 721
156 Fellestjenester	1 660	-1 317	343	538	- 195
170 Innkjøp Valdres og FOKVA.	9 067	-9 067	0	9 1810	114

Merforbruk på ansvar 150 på 1 721' skyldes premieavvik (differansen mellom utregnet pensjonskostnad og premieinnbetaling).

Avdelingen kjennetegnes ved mange "enestillinger". Det er blitt jobbet systematisk med kompetanseoverføring, spesielt med stillinger regnskap, fakturering og lønn, og ekspedisjon og forkontor / politisk sekretariat. Dette er blitt gjort som et ledd i å redusere sårbarhet ved ferier / fravær, og i perioder med store arbeidsmengder

Av prosjekter utover ordinær drift nevnes:

- gjennomføring og administrering av brukerundersøkelser
- gjennomgang og rydding i arkiv og godkjenning av arkivlokalet. Utarbeide arkivplan for kommunen
- deltakelse i diverse regionale prosjekter
- opplæring i bruk av div fagsystem
- taksering av linjenettet i forbindelse med eiendomsskatt
- oppgradering av økonomisystemet
- legge til rette for oppgradering av Acos WEB SAK og ny Office versjon
- tilrettelegging for nytt design på hjemmesida
- utarbeidelse av etikkreglement

Generelt har avd et lavt sykefravær, selv om det i 2013 har vært noe langtidsfravær, med innleie av

vikar.

Hovedutfordringer

- eiendomsskatt - taksering
- Gjøre større bruk av elektroniske løsninger
 - elektronisk søknadsskjema i større utstrekning
 - e-faktura
 - digital utsendelse av politiske saker
 - internkontroll, helhetlig digitalt kvalitetssikringssystem
- ferdigstillelse av arkivplan
- Utarbeiding av en overordnet arbeidsgiverpolitisk plattform / strategi
- videreutvikling av kommunens styringssystem
- fullføre strategisk kompetanseplan for øvrige tjenester ut over helse og omsorg
- implementering og oppfølging av ny, fremforhandlet IA avtale
- revisjon av diverse reglement – finans, økonomi, arbeids, permisjon, avtale om medbestemmelse
- bibliotek, tilrettelegging for mer fellestid for bibliotekarene
- ny regnskapsmedarbeider
- driftstilpasning og omlegging av merkantile stillinger
- Fullføre arbeidet med strategisk kompetanseplan.

For IKT Valdres, Innkjøpsfunksjonen Valdres og Forsikringsordningen vedlegges egne årsmeldinger.

Ansvar 154	Plan, næring, utvikling og kultur
-------------------	--

Avdeling for plan, næring, utvikling og kultur har følgende oppgaver:

• Kommuneplan med arealdel • Reguleringsplanlegging og annen planlegging • Samferdselssaker og trafikkisikkerhetsarbeid • Energisaker og vannkraft • Næringsutvikling • Jord- og skogbrukssaker • Konsesjonssaker • Miljø saker • Investeringsprosjekter innen bygg og anlegg • Friluftssaker • Motorferdsel i utmark • Vilt- og fiskeforvaltning	• Byggesaker og byggekontroll • Oppmålings-, delings- og kartsaker • Registre over geografiske data og matrikkelen • Brannvesen • Administrasjon og saksbehandling innen kulturområdet • Spillemiddelsaker og tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet • Tilrettelegging for et bredt spekter av kulturvirksomhet • Samarbeid med lag og foreninger
--	--

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013 REVIDERT	
	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
154	21 835	15 290	6 546	7 924	-1 379

Resultatvurdering

Det økonomiske resultatet kommer av høyere inntekter fra byggesaksbehandling og oppmåling enn budsjettet, i tillegg til en generell nøysomhet i den daglige driften.

Avdelingens oppgaver er knyttet til et vidt spekter av fagfelt som hver for seg krever spisskompetanse, det er samtidig viktig å få til en samhandling mellom de ulike fagfelt. En av de største utfordringene er sårbarhet knyttet til at det er bare en person som har nødvendig kompetanse innenfor et fagfelt. Løpende oppdatering av kompetanse er også ressurskrevende, og en ser det som nødvendig at det innenfor enkelte fagfelt søkes etablert interkommunale løsninger.

Kommuneplanens arealdel som ble vedtatt i 2010 er et godt fundament for næringsutvikling. Oppdaterte arealplaner er avgjørende for videreutvikling av lokalsamfunnene i Sør-Aurdal. Knapphet på ressurser medfører utfordrende prioriteringer når det gjelder forholdet mellom utviklingsoppgaver og forvaltningssaker.

I 2013 har avdelingen klart å opprettholde en forsvarlig saksbehandlingstid innen de fleste saksfelt. Men særlig i sommerhalvåret er saksbehandlingstiden i en del tilfeller betydelig lenger enn ønskelig.

Sykefraværet ved avdelingen var minimalt i 2013.

Landbruk:

I 2013 gikk Trygve Langedrag av med pensjon etter 35 år på Landbrukskontoret. Gunhild Bergene ble ansatt i hans stilling fra oktober. Hovedoppgavene på jordbrukskontoret omfatter rådgiving, kontroll og forvaltning av tilskuddsordningene, lovsaker i henhold til jordlov, konsesjonslov, odelslov med flere. I 2013 ble det behandlet 123 søknader om produksjonstilskudd og 87 søknader om regionalt miljøtilskudd (RMP). Det var 6 færre som søkte RMP-midler i år, og en årsak kan være at det ikke ble sendt ut papirsøknader som før fra sentralt hold. De som leverte manuelle søknader måtte be om å få det fra jordbrukskontoret.

I 2013 ble det overført 21, 9 millioner i produksjonstilskudd til Sør-Aurdal. I tillegg kommer RMP-midler og BU-støtte.

Noen nøkkeltall fra søknadene om produksjonstilskudd

Tekst	Antall	Endring fra 2012
Antall melkebruk	30	0
Antall bruk med sau	28	-4
Antall bruk med ammeku	21	+1

I Oppland fordeles det en ramme til alle kommuner til spesielle miljøtiltak. I 2013 ble det innvilget kr 301 350 fordelt på 10 søkere i Sør-Aurdal. Det ble gitt støtte til restaurering av verneverdige bygninger, registrering av biologisk mangfold og restaurering av beiter og åpning av kulturlandskap.

I 2013 ble det innført et nytt tilskudd til drenering av jordbruksjord. I Sør-Aurdal ble det fordelt 156 000 til grøftetilskudd.

2013 var fremdeles et tungt år for sauenæringa med hensyn til rovdyr. I snitt ble 10,5% av alle slepte lam tapt på beite. Det var størst tap i Østre Bagn.

Aktiviteten i skogen i Sør-Aurdal i 2013 holdt seg på et stabilt høgt nivå til tross for økende usikkerhet om avsetningsforholdene for tømmer. Salgsavvirkningen var 85.500 m³, 358.500 skogplanter ble satt ut og ungskogpleie ble utført på ca 4.300 dekar.

Investeringene på det omfattende skogsbilvegnettet i kommunen var ca 1,4 mill kroner.

Det er behandlet 92 delegerte saker innenfor landbruk. Av sakene er blant annet 10 saker om konsesjon, 25 saker om deling eller omdisponering av areal etter jordloven, og 7 søknader om skogsdrift i mellomvanskelig terreng. Etter landbruksvegfskriften er det behandlet 17 saker. Resten av sakene knytter seg til SMIL, drenering og annet.

Miljø:

Miljøforvaltning innebærer hjorteviltforvaltning, rovdyrforvaltning, biologisk mangfold, diverse kartlegginger, forurensningssaker og motorferdsel i utmark.

Hjorteviltforvaltningen skjer i nært samarbeid med grunneierne gjennom deres 4-årige bestandsplaner. Til sammen er det 7 elgvald og 1 hjortevald i kommunen. Valdene er i 2013 inne i sitt første år i bestandsplanen for 2013 – 2016. Det ble i 2013 felt 249 elg og 27 hjort i Sør-Aurdal. Dette er i snitt 16 mindre felte elg enn for årene 2009 – 2012, mens det er rekord for antall felte hjort. Alle jaktdata registreres av kommunen på nettsiden www.hjortevilt.no. Sør-Aurdal har f.o.m. 2013 fått utvidet jakttid på elg frem til 23.desember (tidligere 1.nov.). I tillegg har det vært en del forarbeid til elgmerkeprosjektet «Elgprosjektet i Valdres og Hallingdal», som skal skje i 2014. Prosjektet eies av ValHall-samarbeidet, og skal gjennomføres av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Til sammen skal 35 elg merkes, opptil 8 i Vassfaret. Det ble ellers gjennomført 7 jegerprøveeksamen, f.o.m. 2013 foregår dette kun digitalt. Alle bestod.

Sør-Aurdal kommune er på fjerde året med i styringsgruppen for ”Effektivisering av skadefelling på freda rovvilt”, i samarbeid med kommuner i Gudbrandsdalsregionen, Fylkesmannen i Oppland og næringsorganisasjoner. Hovedmålet er å lykkes bedre ved innvilgede skadefellinger, samordne kompetansehevende tiltak rundt skadefelling av freda rovvilt, samt bidra til bedre informasjonsflyt ved rovdyraktivitet i fylket. Hovedfokuset er sporingsekvipasjer, med utdanning og sertifisering. Det satses nå på 3 sporingsekvipasjer, som blir fulgt opp med trening og sertifiseringer i samarbeid med Scandinavian Working Dog Institut (SWDI).

5 søknader om motorferdsel i utmark ble behandlet, alle innvilget, - hvorav 2 etter §5 og 3 etter §6 i motorferdselsforskriften.

De fleste saker innen forurensning gjaldt forsøpling og rådgivning rundt CCA og kreosot. En forsøplingsak, som har pågått over flere år, stoppet opp da eieren gikk konkurs.

Kommunen har kartlagt INON-oppdateringer på oppdrag fra Fylkesmannen / Miljødirektoratet.

Byggesaksbehandling:

Etter plan- og bygningsloven er det behandlet 245 delegerte saker dette året, mot 225 i 2012. Flere byggesaker omhandler flere bygg som vist i tabell under.

Byggesaksbehandlingens utvikling de siste årene:

	Nye bolighus	Nye fritidsboliger	Anneks/ u.ansvarsrett	Delesaker	Andre
2003	4	35	65	40	39
2004	5	59	113	66 (124 tomter)	30
2005	5	78	109	95 (177 tomter)	59
2006	10	75	124	69 (105 tomter)	79
2007	6	88	111	71 (107 tomter)	75
2008	8	47	119	51 (66 tomter)	58
2009	9	56	108	48 (55 tomter)	41
2010	4	55	95	66 (78 tomter)	40

2011	2	47	82	58	49
2012	13 (ink 8 enheter Synneisbakkin)	32	85	51	56
2013	1	42	95	71	36

Det er utstedt 113 ferdigattester/midlertidige brukstillatelser mot 65 i 2012, og gjennomført 2 uanmeldte tilsyn med etterfølgende skriftlig rapport, mot 2 tilsvarende tilsyn i 2012.

Det er fortsatt avgjørende å ha attraktive tomter for videreutvikling av fritids – og boligmarkedet i kommunen.

Det blir dessverre for liten tid til tilsyn, dette med bakgrunn i for liten kapasitet i nær sammenheng med prioritering av effektiv saksbehandling.

Utslippstillatelser:

Lokal forskrift for utslipp fra mindre avløpsanlegg som ble vedtatt i 2008 er utgangspunkt for behandling av søknader om utslippstillatelser.

I 2013 ble det gitt 52 utslippstillatelser (32 i 2012). Av disse var 2 for bolig, 1 tillatelse for landbruk, 2 for næring og 47 for fritidseiendommer (mange av tillatelsene gjelder for flere hytter). Det er utstedt 27 ferdigattester.

Kart og oppmåling:

Oppmåling: I 2013 ble det gjennomført 143 saker etter matrikkelloven. Dette er en økning på 34 saker fra 2012. Type saker fordeler seg slik: 68 fradelinger av nye tomter, 10 oppmålingsforretninger med grensejusteringer, 14 oppmålingsforretninger med arealoverføring og 51 oppmålingsforretninger av gamle eiendommer. Det er også ført 2 private grenseavtaler i matrikkelen og 8 sammenslåinger av eiendommer.

Kart: Det ble sommeren 2013 utført laserskanning av terrenget i diverse utbyggingsområder. Formålet med laserskanningen er i hovedsak å kartlegge kulturminner i utbyggingsområder. Områdene som er laserskannet er Bagn, Bagn vestås og Hedalsfjella. Alle kartleggingsprosjekter blir gjennomført som GEOVEKST prosjekter. D.v.s. at alle brukere av kartdata som Statens vegvesen, lokale energiverk, kommunene, kartverket, Telenor, fylkesmannens landbruksavdeling, NVE og Oppland fylkeskommune er med og deler utgiftene til vedlikehold og etablering av nye kartdata.

Kultur:

Saksbehandling innen kulturområdet og utbetaling av tilskudd fra kulturmidlene til drift av frivillige lag og andre tilskudd innen kulturområdet. Kulturmidler til drift av frivillige lag og foreninger på kr 562 000 ble i hovedfordelingen av kulturmidlene 2013 fordelt på: 10 lag innen barne- og ungdomsarbeid, 8 lag innen sang og musikk, 7 lag innen idrett, friluftsliv og mosjon, 7 samfunnshus/bygdehus og 23 lag innen allment kulturarbeid. Tilskudd til kulturformål/arrangementer kr 60 000 fordelt etter søknad. Tilskudd til drift av lysløyper kr 14 000 er utbetalt i forhold til antall løypekilometer idrettslagene har ansvar for. Tilskudd til vedlikehold av idrettsanlegg kr 33 000 er utbetalt til idrettslagene etter innstilling fra Sør-Aurdal idrettsråd. Tilskudd til vedlikehold av Tusenårsstedet Vangen, Bagnsmoen og Ulekyrkjetomta kr 12 000 er fordelt til h.h.v. Bagn Sokneråd, Stiftelsen Bangsmoen og Sør-Aurdal historielag. Driftstilskudd for 2013 til Valdresmusea AS er utbetalt med kr 99 000 i følge avtale. Kommunen har samarbeid med Bagn Røde Kors om badevakter ved folkebadet, oppgjør for 2012 (bet. i 2013) kr 24 554. Kommunalt tilskudd til 23 registrerte tros- og livssynssamfunn i Sør-Aurdal kommune 2013 utbetalt med i sum kr 136 239.

«Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal 2014-2017» er revidert i 2013 og fulgt opp med søknader om spillemidler og til anleggene i handlingsprogrammet år 2014. Oppfølging av

spillemiddelordningen.

Kommunen har et allsidig kulturtilbud til alle skolene og barnehagene gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS) og kulturtilbud til eldre gjennom Den kulturelle spaserstokken (DKSS). Antall produksjoner i DKS i 2013: 11 turnéer for barnehager, barneskoler og ungdomsskoler fra Oppland fylkeskommune og 13 lokale produksjoner i DKS. Antall produksjoner i DKSS i 2013: 5 med forestillinger/konserter ved Sør-Aurdalsheimen og ved Hedalsheimen.

Ungdommens kulturmønstring 2013 ble arrangert av kulturkontorene i Valdres i kulturhuset på Fagernes, med sterk deltakelse fra Sør-Aurdal på UKM i Valdres og på fylkesmønstringen.

Kommunen har i 2013 hatt Bygdekino i Reinli, Begnadalen og Hedalen i samarbeid med Bagn idrettslag, Begnadalen idrettslag og Hedalen ungdomslag.

Kommunen samarbeider med idrettslagene om Turkrusellen, tilrettelegging av turmål.

Kulturkvelden 2013 med utdeling av kulturpris og idrettspris ble arrangert i Begnadalen.

Kommunen har hatt årlig konsert med Valdres Sommersymfoni i Begnadalen kirke.

Ledsagerbevis utstedes av kulturkontoret.

Næringsarbeid:

En vesentlig del av kommunens næringsarbeid er knyttet til forvaltningen av kommunens næringsfond. Forbruk i 2012, 2011 i parentes: Vassfarfondet utbetalt 85.000 kr (57.000) og innvilget tilsagn på kr 30.000 (50.000), Kommunalt næringsfond utbetalt kr 158.000 (453.000) og innvilget tilsagn på kr 146.000 (219.500) totalt kr 304.000 kr. Eidfondet utbetalinger kr 394.000 (100.000) og innvilget tilsagn på kr 21.000 (70.000) totalt kr 415.000 (170.000) Kraftfondet kr 1.102.500 (1.122.500). Inkludert i bruken av Kraftfondet er tilskudd til Valdres Natur- og kulturpark og Valdres Destinasjon. Midlene fra næringsfondene fordeles i hovedsak administrativt, med mindre enkeltbeløp til nyetableringer og videreutvikling eller markedsføring av eksisterende bedrifter.

Næringsarbeidet og utviklingsarbeid er en prioritert oppgave i kommunen.

Viktige samarbeidsparter er Innovasjon Norge, Valdres Natur- og Kulturpark, Valdres Næringshage, Valdres Destinasjon og Sør-Valdres utvikling. 2013 var preget av stor aktivitet i næringslivet i kommunen. Det var full drift ved alle store bedrifter, vekst i varehandelen og en del nyetableringer og utvidelser som følge av blant annet veiutbyggingen Fønhus-Bagn. Viktige næringsprosjekter der kommunen engasjerte seg i 2013 var prosjektering og bistand i forbindelse med bygging av stall for Team Moen, planlegging av utbygging for Teinvassåsen, næringspolitikk knyttet til rammebetingelsene rundt Begna Bruk, bolystprosjektet i Bagn og næringsutviklingsprosjektet Fønhusriket. Fønhusriket kan gi kommunen ytterligere vekst og å bidra til etablering av mer næring i Sør-Aurdal.

På slutten av fjoråret ble det også brukt mye tid og ressurser i forhold til å kjempe for å beholde ordningen med kommunale næringsfond som var foreslått lagt ned.

En stor utfordring nå er at vi ikke har flere næringstomter i Bagn til bedrifter som ønsker å bygge, for å tilrettelegge for ytterligere vekst er det behov for oppdatering av arealplaner. Det er viktig å bidra til at den positive utviklingen i turistområdene rundt om i kommunen fortsetter. Samarbeid mellom grunneiere og hytteiere, og mellom de ulike løypelagene for å få til gode skiløyper er viktig for å fremstå som en attraktiv hyttekommune.

Planarbeid:

Planprogram for revisjon av kommunedelplanen Teinevassåsen / Søbekkseter ble vedtatt i 2011. I 2013 er det blitt gjennomført møter med utvalgte grunneiere, med særlig henblikk på å føre strøm inn til Teinevassåsen. Alle innspill er blitt kartlagt og de fleste temadataer samlet.

Kommunedelplanen er viktig for å sikre kontinuiteten i hytteutbyggingen i årene fremover.

Følgende to reguleringsplaner er godkjent av kommunestyret i 2013: Gang- og sykkelveg i Begnadalen, og omregulering av caravanområdet i Stavadalen (16 nye hyttetomter).

Påbegynte private reguleringsplaner, som er under arbeid, er følgende: Omregulering av reguleringsplan for Fledda (hytter), Hesjebakken (fjelltak) og Langedrag Camping (camping).

Alle reguleringsplaner og kommune(del)planer legges inn i den digitale planbasen, PlanDialog.

Publikum kan følge og se alle påbegynte og vedtatte planer her.

Sør-Aurdal er med i samarbeidet Planforum, med minimum 4 årlige møter sammen med GIS-konsulent og planleggerne i Valdres. Sør-Aurdal er representert i arbeidsutvalget for temadata, som ledes av Statens Kartverk.

Brann – og redningsvesen:

Endringer med betydning for kommunens brann – og redningsberedskap 2013:

- Innkjøp av vifte for sikker røykdykkerinnsats og kompressor for oksygen til røykdykkerne
- Innkjøp av 3 nye røykdykkersett
- Utdannet 5 nye røykdykkere

Brannmannskaper og utstyr/biler:

- Bagn brannstasjon har 14 brannmannskaper inkl. brannsjef, leder beredskap, 2 overbefal/utrykningsledere og 5 røykdykkere. Tankbil, redningsbil med frigjøringsutstyr og mannskapsbil med vann.
- Begna brannstasjon har 7 (mangler 1) brannmannskaper inkl. 1 utrykningsleder. Mannskapsbil med vann og vannkanon.
- Hedalen brannstasjon har 6 brannmannskaper inkl. 1 utrykningsleder. Mannskapsbil med vann og frigjøringsutstyr (ny)

30 utrykninger i 2013 mot 28 i 2012:

- 5 Bygningsbranner
- 2 Pipebranner
- 5 Andre branner
- 8 Trafikkulykker
- 2 hjertestans (brann first responder)
- 6 unødige alarmer
- 2 Assistanse helse/annet brannvesen

Heving av kompetanse – og utstyrsnivå - i samsvar med ny brannordning (2012) er fortsatt under arbeid. Det kan forventes fortsatt fokus på dette arbeidet, at brann – og redningsvesenet i kommunen er på et forsvarlig og lovpålagt nivå innen 2015, inklusive høynet samlet beredskap ifm tunellutbygging på E16.

Grunnutdanning av brannkonstabler forutsetter at også DSB v/Norges Brannskole avsetter midler til dette.

Målsettinger / utfordringer for Planavdelingen 2014-17

- ✓ Beholde og videreutvikle det gode arbeidsmiljøet og bedriftskulturen
- ✓ Beholde og eventuelt rekruttere ansatte med nødvendig kompetanse
- ✓ Innenfor tildelte rammer skal Planavdelingens virksomhet bygges på:
 - Service
 - Kvalitet
 - Oppdatert kompetanse
- ✓ Forvaltningsoppgavene skal løses forutsigbart og med høy kvalitet
- ✓ Arealplanlegging skal brukes som et redskap for langsiktig ressursforvaltning og som en drivkraft i utviklingsarbeidet
- ✓ Avdelingen skal framstå som utviklingsrettet og med fokus på bosetting og verdiskaping i næringslivet – herunder landbruket
- ✓ Prioritere lovpålagte oppgaver foran ikke lovpålagte oppgaver
- ✓ Videreutvikle og holde ved like digitale verktøy for å øke servicenivået og effektivisere saksbehandlingen

- ✓ Utarbeide kommunal planstrategi, revidere kommunedelplaner og behandle private reguleringsplaner
- ✓ Styrke brannvesenet

Målsettinger/utfordringer 2014-17 innen kulturområdet

- Fremme og legge til rette for et vidt spekter av kulturvirksomhet, jf. Kulturlova.
- Kulturmidler, tilskudd til ulike kulturformål
- Støtte til frivillige lag og foreninger
- Stimulere barne- og ungdomsarbeidet
- Årlig rullering av handlingsprogrammet til «Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune 2014-2017»
- Spillemiddelordningen, søknader
- Utarbeide kulturplan / rev. kulturmeldinga
- Den kulturelle skolesekken
- Den kulturelle spaserstokken
- Ungdommens Kulturmønstring
- Turkarusellen og tilrettelegging av turmål
- Kulturarrangementer
- Bygdekino i kommunen
- Gard og Bygd i Sør-Aurdal bind D, reprod.
- Revidering av «Kommunal planstrategi for Sør-Aurdal kommune 2012-2016»

Ansvar 350	BIBLIOTEK
-------------------	------------------

Generelt om tjenesten

Bibliotekstjenesten er hjemlet i **Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven)**

Sist endret: LOV-2013-06-21-95 med virkning fra 1.1.2014

§ 1. Målsetting:

- Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.
- Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.
- Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.
- Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent.

Punktet om at «*folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt*» er nytt i loven og gir bibliotekstjenesten nye og spennende utfordringer.

Resultatvurdering

Åpningstider pr. uke:

Hovedbiblioteket, Bagn 19 timer, Hedalen filial 7 timer, og Begnadalen filial 5 timer.

Fylkesbiblioteket har sett nærmere på tallene fra bibliotekstatistikken for alle folkebibliotekene i Oppland i 2013. En av hovedkonklusjonene er at «*Kommuner som satser økonomisk på bibliotekstjenesten får tilbake en bibliotekstjeneste som blir en enda viktigere institusjon for kommunens innbyggere. Det er ingen andre faktorer som i så stor grad sikrer en høy bruk av kommunens folkebibliotek*».

Bok- og mediebudsjettet pr. innbygger ved Sør-Aurdal folkebibliotek i 2013 var 85 % av budsjettet i 1993. Dette viser en markant nedgang i satsingen på bibliotek tjenesten i Sør-Aurdal i 2013, sammenlignet med for 20 år siden. Det lave bok- og mediebudsjettet viser seg også i bruk av bibliotek tjenesten. I 1993 var Sør-Aurdal på topp av i alt 26 kommuner, i 2013 lå kommunen på en 15.plass.

Nøkkeltall:

Hovedbiblioteket på Bagn, Hedalen filial og Begndalen filial hadde til sammen i 2013

9 040 besøk (en nedgang på ca.17 % fra 2012) og **18 689 utlån** (det samme som i 2012)

Regnskapstall 2013

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013	
				REVIDERT	
Ansvar	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
350	1 170	-98	1 072	1 112	-40

Målsettinger/utfordringer 2014/2015:

- Yte rask og god service til alle.
- Oppfylle kravet om å være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt

ÅRSMELDING

TJENESTESTEDER

2013

Det legges ved egne årsmeldinger for interkommunale tjenester.

Ansvar	20 Skole
---------------	-----------------

Generelt om tjenesten

Skole	Bagn skule	SAUS	Begnadalen skole	Hedalen barne- og ungdomsskole
Organisering	1.-7. klasse	8.-10.klasse	1.-7.klasse, fådelt	1.-10.klasse. Delvis fådelt
Elevtall	154	90	43	85
Lærerårsverk ekskl.adm.	15,72	14,45	5,43	13,2
Assistentårsverk inkl. SFO	4	1,83	1,5	2,8
Administrasjon	1	1	1	1,4
Merkantil	17 %	29,2 %	9,76 %	19,52 %
Antall elever med enkeltvedtak etter Opl§5/1	18	14	7	13
Antall elever med vedtak om norsk2	0	1	0	0

I tillegg er det 1 stilling i kommuneadministrasjonen. For Begnadalen skole og HEBU er det lagt inn 40 % ekstra på administrasjonen. Dette skal brukes som en vikarpool slik at elevene får gode vikarer ved fravær.

Resultatvurdering (Skoleåret 13/14)

		Sør- Aurdal	Komm.gr.4	Nasjonalt
Nasjonale prøver 5.trinn	Engelsk	1,9	1,8	2,0
	Lesing	1,8	1,8	2,0
	Regning	1,9	1,8	2,0
Nasjonale prøver 8.trinn	Engelsk	2,9	3,0	3,0
	Lesing	2,9	3,1	3,1
	Regning	3,2	3,2	3,1
Nasjonale prøver 9.trinn	Lesing	3,5	3,3	3,4
	Regning	3,7	3,4	3,4

For mer informasjon, gå inn på www.skoleporten.no

Det er variasjoner mellom skolene; noen drar opp snittet mens andre ligger under snittet.

Vi ser at det er behov for å gå dypere inn i skolene spesielt i forhold til begynneropplæringen. Det er allerede satt i gang et prosjekt rundt lesing på SAUS og på HEBU, og vi må videre, sammen med de ansatte, se på hva som kan gjøres for å bedre elevenes leseferdigheter.

Prosjekter

- **GNIST:** <http://www.udir.no/Utvikling/Ungdomstrinnet/>: Ved å gjøre opplæringen på ungdomstrinnet mer praktisk og variert, skal elevene oppleve mer mestring og bli mer motiverte. Dette er et partnerskap på bakgrunn av St.meld.nr.22 (2010-2011) Motivasjon-Mestring-Muligheter. Kunnskapsdepartementets strategidokument, strategidokument for ungdomstrinnet, legger opp til at alle kommuner skal arbeide innenfor følgende satsingsområder: lesing, skriving, regning og klasseledelse. Kompetanseheving skal skje i samarbeid med høgsolen i Hedmark og høgsolen i Lillehammer, og metoden er **skolebasert kompetanseutvikling**. Høgsolen skal inn i ungdomsskolene og bidra til en praksisbasert kompetanseheving. Med utgangspunkt i resultater på ulike kartleggingsprøver valgte SAK å starte med **lesing** høsten 2013. Det er inngått et samarbeid med **høgsolen i Lillehammer**.
- **Klasseledelse:** 6.september 2013 hadde vi en felles planleggingsdag, for alle ansatte i skolen, ledet av Inger Bergkaste. Tone Skyset Westvig. Inger og Tone jobber til daglig i Majorstue teamet der de arbeider opp i mot Oslo-skoler for å bedre klasseledelsen og videre elevenes læringsutbytte. Vi skal også ha en felles planleggingsdag for alle ansatte høsten 2014. I løpet av skoleåret har Inger og Tone vært ute på skolene, hatt møter med plangruppe og rektor, observert i klassene og veiledet enkeltlærere. Skolene har sine fokusområder som de jobber med mellom veiledningsøktene. Målsetningen med dette arbeidet er todelt; vi ønsker at arbeidet skal resultere i en **bedre tilrettelegging** slik at antallet elever som har behov for spesialundervisning reduseres samtidig som vi oppnår et **økt læringsutbytte** for alle elevene.
- **Bedring av elevenes psykososiale arbeidsmiljø (Opl kap.9a):** fylkesmannen har fått i oppdrag fra Udir å veilede kommuner som over tid har hatt **utilfredsstillende resultater på elevundersøkelsen**. Tall fra undersøkelsene viste at SAUS og Begnadalen skole har hatt resultater som ligger akkurat på grensa til å kunne få ta del i denne veiledningen/erfaringsutvekslingen mellom ulike kommuner i Oppland. Fra Valdres deltar Vestre Slidre, Vang og Sør-Aurdal. Det har blitt gjennomført 2 samlinger der rektorer, stedfortredere, HTV-Utdanningsforbundet og Tjenesteleder har deltatt. Dette arbeidet henger nært sammen med kommunens fokus på **god klasseledelse**. Alle skolene har fokus på elevenes psykososiale arbeidsmiljø. Det kan nevnes leirskole for kommunens 7.klasser, tur til Vassfaret for skolens 6.klasser, «Miljøprisen» ved Bagn skule, solfest i Begnadalen, elevbedrifter, fadderordninger osv.
- **Antall elever med enkeltvedtak etter opl.§5-1:** I SAK er andelen lærertimer som brukes til spesialundervisning 24 %, og vi har de senere år sett en svakt stigende tendens. Vi mener at dette blant annet kan være et resultat av driftstilpasningsprosessen der ressursene til skolen ble redusert. En reduksjon i grunnbemanningen medførte at vi ikke i like stor grad var i stand til å tilrettelegge og følge opp hver enkelt elev. Slik falt flere utenfor, det ble behov for større tilrettelegginger og videre en oppmelding til PPT, sakkyndig vurdering og etterfølgende enkeltvedtak om spesialundervisning. Samtidig har innføringen av K06 med sine økte krav til måloppnåelse innenfor ulike kompetansemål medført et økt «akademisk fokus» der flere faller utenfor.
En like stor årsak kan være at skolen og PPT i for stor grad har hatt fokus på **enkelteleven og dens utfordringer, uten å sette fokus på konteksten/opplæringssituasjonen**. Er det faktorer i undervisningssituasjonen som fremmer/hemmer læring? Struktur? Metodikk? Skole- og barnehageansvarlige i Valdres har derfor, i samarbeid med PPT, gjort et omfattende arbeid der vi har satt fokus på **konteksten og PPTs veiledningsrolle**. Det er blant annet utarbeidet **nye rutiner** for oppmelding til PPT. I disse rutineene er det satt fokus på undervisningspraksis, og ulike tiltak skal være prøvd ut og evaluert før eleven eventuelt meldes opp til PPT. Det er også et mål at det gode arbeidet med **klasseledelse** skal bedre undervisningspraksis og slik resultere i et økt læringsutbytte samt bedre ivareta elevens rett til tilpasset opplæring
- **Regnmakerskolen:** kommunens klima- og energiplan slår fast at skolene skal bli Regnmakerskoler. Dette starter høsten 2012, men i 2011 fikk vi, i samarbeid med Etnedal kommune, kjøpt inn en **Energihenger** slik at vi kan gjøre undervisningen mer praktisk samt gjennomføre energikamper.
- **Det er mitt valg:** alle skolene gjennomfører dette **mobbeforebyggende programmet**.

- **Örebro Preventionsprogram (ÖPP):** er en foreldremøtemetode som har til hensikt å forebygge tidlig alkoholdebut og redusere alkoholbruk og normbrudd hos ungdommer. Programmet er utviklet av forskere ved Örebro Universitet i Sverige. Grunntanken bak programmet er at man skal redusere ungdoms alkoholbruk ved å henvende seg til foreldrene. Programmet blir i tillegg brukt for at foreldre i fellesskap kan utvikle felles «regler» på andre områder. Kommunenes ungdomsskoler skal gjennomføre dette programmet i samarbeid med skolehelsetjenesten.

Nøkkeltall (<http://www.ssb.no/kostra/stt/index.cgi?nivaa=2®ionstype=kommune>)

1) Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning i prosent

	2009	*2010	2011	2012	2013
Sør- Aurdal	8,5 %	8,7 %	10,5 %	12,4 %	14,7 %
Gj.sn.kommunegruppe	10,0 %	9,5 %	10,2 %	10,7 %	10,5 %
Gj.sn. Oppland	7,4 %	7,9 %	8,0 %	8,0 %	7,7 %

2) Timer spesialundervisning i prosent av antall lærertimer totalt

	2009	2010	*2011	2012	2013
Sør- Aurdal	21,9 %	26,9 %	21,2 %	24,0 %	25,9 %
Gj.sn.kommunegruppe	18,0 %	20,2 %	19,4 %	19,5 %	19,8 %
Gj.sn. Oppland	17,9 %	17,9 %	17,2 %	17,5 %	17,4 %

3)Korrigert brutto driftsutgifter til grunnskole pr. elev. Her er samtlige utgifter til skole tatt med bortsett fra utgiftene til IKT-Valdres. Det er ført en for høy sum på lønn i tilknytning til skolelokaler.

	2009	2010	*2011	2012	2013
Sør- Aurdal	104 732	104 829	108 007	121 096	129 375
Gj.sn.kommunegruppe	96 937	122 564	127 488	131 842	142 232
Gj.sn. Oppland	91 185	91 185	104 559	106 238	115 350

* Sør- Aurdal kommune gikk fra å tilhøre kommunegruppe 2 i 2009, til å bli plassert i kommunegruppe 4 i 2010.

Regnskapstall 2013

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013	
				REVIDERT	
Ansvar 20	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
	45 874 000	-5 464 000	40 410 000	40 924 000	- 514 000

Mindreforbruk: stillinger har blitt holdt vakante i de tilfellene der det har vært mulig, ved noen av skolene var det avsatt for mye til skoleskyss, en stor del av vikarieringen ved fravær har blitt organisert innen trinnets rammer og midler avsatt til innkjøp av IKT-utstyr ble ikke benyttet da OK-forum valgte å utsette alle innkjøp inntil det var tatt en beslutning om ny type PC (350 000 kroner).

Målsettinger / utfordringer 2014-17

- **Læringsutbytte:** det er bekymringsverdig at en skole over flere år har skårer forholdsvis lavt på nasjonale prøver sammenlignet med de andre skolene i kommunen. Det kan være flere faktorer som har hatt innvirkning på denne trenden, men det er god grunn til å gå tettere inn i skolen og sammen med de ansatte vurdere **hvordan vi kan bedre resultatene**
- **IKT:** vi ser et stort etterslep i utskifting av PC-er. Dette gjør at vi har **gammelt utstyr** som ikke fungerer optimalt: lang påloggingstid, faller ut fra nettet, jobber sakte osv. Vi har en målsetning om 1:1-dekning for alle elever på mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Ved noen av skolene opplever vi også at **nettet** har for dårlig kapasitet. Det er kommunens ansvar å sørge for kapasiteten på nettet og kabling mens IKT-Valdres ivaretar aksesspunktene. Vi har bedt IKT-Valdres foreta en kartlegging av dagens kapasitet for å se om denne er

akseptabel.

Ny maskinvare: det er foretatt en nøye vurdering rundt hvilken type maskinvare vi skal bruke i skolen. Nye undervisningsmetoder, «omvendt undervisning», OneNote, digitale tavler, undervisningsapper og så videre, medfører **et annet krav til maskinvare** enn den som så langt er brukt i skolene. Det ble derfor foretatt en avgjørelse om at skolene skal benytte Windows8-maskiner med touch-skjerm. Vi ser at dette byttet kan representere en utfordring i forhold til en del av de ansatte og det er behov for **opplæring** i bruken av de nye undervisningsmetodene. Stikkordet her blir erfaringsdeling innad på skolene og mellom skolene i Valdres samt ekstern bistand. OK-forum har fått en henvendelse fra ATEA som ønsker å gjennomføre et prosjekt i forbindelse med OneNote.

- **Spesialundervisning:** det gis klare politiske føringer for at antallet elever som får spesialundervisning skal reduseres. Elever skal få en tilpasset opplæring i tråd med sine forutsetninger innenfor et inkluderende fellesskap. Antallet vedtak om spesialundervisning skal ikke reduseres for så å erstattes med «spesialundervisning slik opplæring» eller andre segregerende tiltak. Vi kan med andre ord ikke fortsette med det samme som vi gjør i dag men kalle det noe annet (Thomas Nordahl m.fl.) Disse politiske føringene tuftes på forskning på området. **»Undersøkelser indikerer at elever som mottar spesialundervisning ikke har en tilfredsstillende læring og utvikling. Disse elevene er videre ofte isolerte og mange har lav motivasjon for læring»** (Rapport 19/2007: Inkluderende spesialundervisning.) Vi ser at vi står ovenfor store utfordringer når vi nå skal arbeide for å snu fokuset fra individet og en definering av problemene som eleven måtte ha (kategorisk orientert spesialundervisning) til å arbeide mer mot at flere av de individuelle problemene har sin årsak i den ordinære undervisningen og de mellommenneskelige relasjonene. Vår målsetning må være å skape **en inkluderende skole**; det er ikke enkelteleven som skal inkluderes men skolen som skal inkludere
- **Plassmangel på Bagn skule:** elever, ansatte og lagerkapasitet. Henviser til rapport fra 2013.
- **Videreføre pågående prosjekt:** se under prosjekter
- **Driftstilpasning:** Kommunen er nå inne i en krevende driftstilpasningsprosess som skaper uro ute i organisasjonen. De ansatte uttrykker bekymring knyttet opp i mot **skolestruktur og innsparingsmålene** for kommunen. Blir det slik at dagens skolestruktur opprettholdes og skolene samtidig må redusere bemanningen betraktelig for at kommunen skal nå sine innsparingsmål, vil det få store konsekvenser for de ansattes mulighet til å kunne ivareta elevene med de største utfordringene på en tilfredsstillende måte. Tjenesteleder har fått henvendelser fra flere foreldre til barn med spesielle behov som er bekymret for det framtidige tilbudet for deres barn. Usikkerhet i forhold til skolestruktur og økonomi er ikke et godt utgangspunkt for å drive skoleutvikling. Dersom resultatet av driftstilpasningsprosessen blir en sammenslåing av skoler vil det stille store krav til rektorene ved de ulike skolene. Det er ulike kulturer som skal samlokaliseres; foreldre, ansatte og elever

Vassfaret leirskole:

Generelt om tjenesten:

- Årsverk 1,75
- Sykefravær: 3 dager
- Antall grupper som benyttet seg av leirskolen: 39 grupper
- Kort om opplegget:
Underviser elever fra andre skoler om bl.a. friluftsliv, fjellsikring, lokalkunnskap og ski om vinteren og friluftsliv, lokalkunnskap, kart/kompass og fjellplanter på barmarksesongene. Leirskolen har to barmarksesonger og en vintersesong.

Leirskolen får meget gode tilbakemeldinger fra kommuner som benytter seg av dette tilbudet. Vassfaret leirskole har for flere hytteeiere i Sør- Aurdal vært deres første møte med Valdres.

Målsetninger/utfordringer:

Ansvarlig for leirskolen jobber med å erstatte en del skoler/kommuner som på grunn av dårlig økonomi har kuttet ut leirskole på kort varsel. Vi ser en bedring allerede 2014. Målet er at regnskapet skal gå i null eller i pluss i gjennomsnitt. De ukene vi så langt har opplevd avbestillinger har lærerne ved leirskolen jobbet som vikarer i skolene.

Kulturskolen:**Resultatvurdering****Aktiviteten i tjenesten i 2013**

Sør-Aurdal kulturskole har hatt følgende tilbud: Gitar, trommer, fele, langeleik, blåseinstrument (messaging), tangentinstrument (piano og keyboard), band, sang og målekurs/visuell kunst.

Opplæringen er stort sett lagt til elevenes skolekretser. Undervisningen følger skoleruta og foregår etter skoletid. Timene er lagt opp som enkelttimer og gruppetimer.

Det ble etablert et samarbeid med barneskolene om prosjektet «kulturskoletimen». Dette startet høsten 2013 med malekurs for 3.klassinger på Bagn barneskole og dansekurs for elever på barneskolene i Begnadalen og Hedalen.

I tillegg har vi hatt samarbeid med ungdomsskolene gjennom prosjektet «De Unges Arena» (styrt av Norsk Kulturskoleråd) når det gjelder et valgfaget «Produksjon for sal og scene».

Hva har man fått til i forhold til målsettingen

Vi har opprettholdt aktiviteten omtrent på samme nivå som året før. Liten venteliste.

Ansatt rektor for kulturskolen.

Hva har man ikke fått til og hvorfor

Det er liten rekruttering til blåseinstrumenter(korps).

Generelt frafall av elever når de kommer over i ungdomsskolealder. Profileringskurs rettet mot denne gruppen har vært for dårlig.

Vi har ikke kunnet bidra med valgfaget «Produksjon for sal og scene» slik vi hadde planlagt. Det beror delvis på at ressurser ikke er avsatt til aktivitet lokalt, delvis på skifte av kontaktpersoner for valgfaget på skolene.

Vedr. personell kommentere evt. økninger /reduksjoner i stillingshjemler

Stillingsramme:

Lærere/instruktører i kulturskolen: 124,66 % stilling, fordelt på 8 lærere

Rektor: 40 %

Dirigenter, kor og korps: 71 % stilling, fordelt på 4 dirigenter

Totalt 235,66 % stilling i kulturskolen per desember 2013

Kommentar:

Av dette er 1 lærer i 18% stilling kjøpt inn fra Vestre Slidre kommune og to lærere i h.h.v. 15,42% st. og 2,14% st. kjøpt inn fra Etnedal kommune.

Nøkkeltall

Kulturskolen har 86 elever per oktober 2013(GSI). Noen elever har flere tilbud.

Kostratall pr. 15.03.14

Korrigert brutto driftsutgifter til kommunal musikk- og kulturskole pr. bruker:

Sør- Aurdal	Etnedal	Nord- Aurdal	Øystre Slidre	Vang	Vestre Slidre
14 144	13 738	17 213	12 469	21 220	23 963

Målsettinger / utfordringer 2014-17

- Videreutvikling av Kulturskolen i Sør-Aurdal med flere tilbud og høy faglig kvalitet.

- Videreutvikle samarbeid med ungdomsskolene i kommunen om prosjektet De unges arena over perioden 2013-2015. Fortsette samarbeid om valgfaget ”produksjon for sal og scene” i ungdomsskolene.
- Styrke kulturskolens tilbud til aldersgruppen 13-18 år.
- Kompetanseheving for lærerne i kulturskolen
- .

Ansvar 403	Hjemmetjenester
-------------------	------------------------

Hjemmetjenesten dekker områdene hjemmesykepleie, hjemmehjelp/ praktisk bistand (herunder ambulerende vaktmester), disponering av tilrettelagte boliger for eldre og uføre; bo-og servicesentra (Hedalsheimen og Solbraut) og omsorgsboliger (Spangrud, Reinli, Begnadalen og u.etasjen Sør-Aurdalsheimen), brukerstyrt personlig assistanse og psykisk helsearbeid med dagsenteret Skoglund. Hjemmetjenesten favner også om ordningene med omsorgslønn, støttekontakt, trygghetsalarmer og kommunale hjelpemidler.

De fleste av tjenestene er lovpålagte, og ny helse- og omsorgstjenestelov og folkehelselov trådte i kraft 01.01.12 (som følge av samhandlingsreformen). Nytt lovverk pålegger kommunene nye oppgaver, og vi er pålagt å samhandle mer innad i egen kommune, med andre kommuner og med helseforetakene. Vi skal forebygge mer for å hindre at folk blir syke og ha behov for sykehusinnleggelse, samt behandle mer lokalt i fht det pasientene trenger behandling for.

Resultatvurdering

Alle de ulike områdene innen hjemmetjenesten har hatt et aktivt år, der personalet på ny har gjort en kjempeinnsats!

Totalt har hjemmetjenesten hatt 322 tjenestemottakere/ -søkere i 2013 (økning fra 2012).

Årsverkramma ble økt litt for 2013 til 38,05 - dette for å videreføre drift av bemannet bofellesskap for personer med lett til moderat demens, som ble åpnet i oktober 2012.

I løpet av året mottok 136 brukere **hjemmehjelp** – en økning fra 2012.

Behovet for hjemmehjelp er stadig til stede, og hjemmehjelperne gjør en viktig jobb – ikke bare ifht det praktiske arbeidet de gjør, men også for mange ifht den sosiale biten overfor de eldre!

Hjemmesykepleien har i gjennomsnitt hatt rundt 190 antall innskrevne pasienter til en hver tid i løpet av året. En liten økning fra 2012. Antall besøk gikk også noe opp fra 2012, totalt 73.192 besøk i 2013. En ser at en god del av pasientene har behov for mer hjelp, og at den ansatte i flere tilfeller må bruke mer tid hos den enkelte pasient/ på det enkelte besøk. Dette henger bl.a. sammen med at sykehusene skriver pasientene raskt ut, og kommunen må følge opp påbegynt behandling. Vi har flere yngre pasienter, med forholdsvis store hjelpebehov. En annen grunn er alderssammensetningen til pasientgruppa – vi har mange gamle som etter hvert trenger mye hjelp.

Vi hadde også ett hjemmedødsfall i 2013, noe som krevde ekstra ressurser i en periode.

Hjemmesykepleien	2011	2012	2013
<i>Gj.snitt antall innskrevne pasienter</i>	180	180	190
<i>Gj.snitt antall besøk pr. mnd.</i>	6042	5817	6099

”**Hyttepasienter**” som kommer i ferier og helger, har vi også hatt i 2013. Når disse har rett til nødvendig helsehjelp, plikter vi å gi det så lenge de oppholder seg i vår kommune. Det som er en utfordring er at hyttene er et stykke unna hjemmesykepleiekontoret → tid til kjøring i tillegg til hjelpen som skal gis. En annen utfordring er at i helger har vi redusert bemanning, samt at vi sliter med å få nok ferievikarer – utfordringen er da at vi har flere pasienter i perioder det er mindre tilgang på ressurser. Tilgangen til vikarer resulterte i at vi så oss nødt til å bruke vikarbyrå i fbm sommerferieavviklingen.

Bemannet bofellesskap for personer med lett til moderat demens, som ble lokalisert til Hedalsheimen bo- og servicesenter, har vært i drift siden oktober 2012. Et tilbud / omsorgsnivå kommunen ikke hadde hatt tidligere. Vi opplever at dette har blitt et godt tilbud, og at vi nå har «alle steg» i omsorgstrappa vår.

Aktiv nattevakt for øvre del av kommunen har også nå vært i drift i snart 2 år – et samarbeid mellom Hjemmetjenesten, Miljøarbeidertjenesten og Sør-Aurdalsheimen. Vi hadde håpet på å få på plass aktiv nattevakt i ytre del av kommunen i løpet av 2013, men dette har det ikke vært budsjettmessig dekning for. Vi håper at vi får muligheten for dette i 2014, noe som gir en mer fleksibel tjeneste og mulighet for å kunne bo lenger hjemme uansett bosted i kommunen.

Innen **psykisk helsearbeid** ser vi også at arbeidsmengden er stor, og antall brukere som trenger tjenester har økt noe fra 2012. 99 brukere fikk hjelp fra tjenesteområdet i 2013 - fra våre psykiatriske sykepleiere, psykiatrisk hjelpepleier og ved dagsenteret. Psykiske lidelser sees ofte i sammenheng med rusproblematikk, og en av de ansatte skal ha et ekstra ansvar for rusområdet og skolerens i fht dette.

Skoglund dagsenteret har vært oppe 4 til 5 dager i uka, og det jobbes aktivt med å trekke brukerne mest mulig med i drifta. Fysisk aktivitet vektlegges.

I september 2010 flyttet dagsenteret til ”gamle Bagn barnehage”. Det var stort behov for oppussing og noe omgjøring av lokalene. Dette arbeidet ble påbegynt i 2010 og sluttført i 2011. Uteområdet mangler det en del på enda. Noe ble gjort i fhm at det ble anlagt veg forbi dagsenteret i 2012, og vi hadde håpet at arbeidet ble sluttført i løpet av 2013 – noe det dessverre ikke ble rom til. Det er viktig for både brukere og personale at også uteområdet blir ferdigstilt, og vi håper at dette blir prioritert i 2014.

Det var omtrent like mange personer som benyttet seg av dagsenteret i 2013 som i 2012, men antall besøk var færre.

Dagsenter psykisk helsearbeid	2011	2012	2013
Antall brukere	17	21	20
Antall besøk	967	1040	819

Utenom dagsenter-tilbudet har vi mye individuell oppfølging, men har også en del gruppevirksomhet (bl.a tur- og svømmegruppe). Nettverksmøte brukes aktivt i tjenesten, og flere av de ansatte har tatt videreutdanningen i nettverksmøteledelse og relasjonskompetanse som har vært arrangert her i Valdres i samarbeid med Høgskolen i Gjøvik.

Psykisk helsearbeid samarbeider tett med flere andre tjenesteområder, bl.a hjemmesykepleien, helsestasjon, fysioterapi, barnevern. Deltar i tverrfaglig samarbeid med skolene og barnehagene i ressursteam, og har opplegg sammen med helsesøster på ungdomsskolene og videregående skole. Også samarbeide på tvers av Valdreskommunene.

I tillegg kan vi nevne at tjenesten har vært tilkalt i krisesituasjoner. Kriseteam har vært operativt på plass fra februar 2002, og har i 2013 vært involvert konkret i 2 saker, samt gitt tilbud til noen flere som klarte seg uten kriseteamets bistand.

I forhold til **kompetanseheving** ser vi stor nytte av den strategiske kompetanseplanen som ble utarbeidet i 2011, at det er et godt verktøy å jobbe etter. Vi fortsatte prosjektet om etisk refleksjon også i 2013, som vi startet opp sammen med Miljøarbeidertjenesten og Sør-Aurdalsheimen i 2009 (i regi av KS). Stort sett har vi klart å holde målet med å ha noe etisk refleksjon på alle personalmøter gjennom året. Dette mener vi er med å heve kvaliteten på tjenestene våre. Nytt i fht etikk-prosjektet var at vi ble forespurrt av KS om å utarbeide et etisk refleksjonsverktøy med fokus på rus og psykisk helse, sammen med Stabburshella. Dette ble et vellykket prosjekt som resulterte i 28 refleksjonskort, i fht tema.

Av andre kompetansehevende tiltak som ble gjennomført i 2013 nevnes bl.a legemiddelhåndteringskurs, ulike dagskurs i fht behandling av pasienter med f.eks kreft, ulike psykiske lidelser osv. 10 ansatte var med på programmet ”Demensomsorgens ABC”, ett opplegg som går over to år. Dette er et samarbeid med Sør-Aurdalsheimen og Miljøarbeidertjenesten, samt resten av Valdres.

Det bør også nevnes at vi har vært/ er deltagende i prosjekt rundt utarbeidelse av en felles regional rusmiddelpolitisk handlingsplan, i prosjektet Samhandling i Valdres (forberedelser til bruken av nytt VLMS) , prosjektet Med barnet i mente, samt ODIN-prosjektet (åpen dialog i nettverksmøte). En ser at interkommunalt samarbeid tar en del tid, men er også nødvendig.

Tildelingskontor startet så smått senhøstes 2013 (organisert under SAH, men skal serve alle tjenestene innen pleie- og omsorg). Mange rutiner osv skal på plass, og vi ser at vi nå endelig etter hvert skal få god orden på saksbehandlingen vår – noe det ikke har vært ressurser til tidligere. Det minnes om at dette er lovpålagte oppgaver.

Ellers bør nevnes at tjenesten hadde tilsyn fra Arbeidstilsynet i november, og fikk da pålegg i fht garderobes og vask av arbeidstøy for hjemmesykepleien. Det er iverksatt tiltak for å innfri påleggene, og dette vil være i orden i løpet av første halvdel av 2014.

Regnskapstall 2013

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013	
	REVIDERT				
Ansvar 403	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
Hjemmetjenesten	27 796	6 064	21 732	22 085	- 353

Budsjettmessig hadde hjemmetjenesten et mindreforbruk på 353' – dette skyldes i hovedsak mer inntekt i fht kompensasjonstilskudd for omsorgsboliger enn beregnet, en periode med vakanse i stilling i fbm skifte av arbeidstaker, samt mer sykelønnsrefusjon enn beregnet.

Det er kjørt ”stram linje” hele året i fht å prøve å holde kostnadene på et så lavt nivå som mulig, og alle ansatte har vært med og bidratt slik at resultatet ble som skissert over .

Det påpekes at tjenesten er uforutsigbar – noe som ofte kan innvirke på budsjettet. Det er umulig å forutse hvor mange som er dårlige og hvor dårlige de vil være, og hvilket hjelpebehov de vil ha, til enhver tid.

Ser en på Kostra-tallene for 2013, og ser på hva vi gjennomsnittlig bruker per mottaker av hjemmetjenester, ligger Sør-Aurdal kommune under både ift kommunegruppe 04, Oppland og alle kommuner totalt.

	Sør-Aurdal	K.gruppe 04	Oppland	Alle komm.
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner)	173 224	227 223	201 287	218 990

Målsettinger / utfordringer for 2014 – 2017

Vi ser som hovedmålsetning og utfordring for hjemmetjenesten:

Å gi alle de i Sør-Aurdal kommune som trenger hjelp/ tjenester fra oss ”rett hjelp til rett tid”.

- Tildelingskontor/ saksbehandling: Få dette ordentlig i drift, i samarbeid med Miljøarbeidertjenesten og Sør-Aurdalsheimen. Jobbe ut gode samhandlingsrutiner mellom tildelingskontor og de i hjemmetjenesten som skal utføre oppgavene.
- Kompetanseheving: Følge strategisk kompetanseplan med tilhørende tiltak for det enkelte budsjettår. Legge til rette så langt som mulig for kompetanseheving på arbeidsplassen, med bl.a et etisk refleksjon skal være et fast tema på alle personalmøter. Også legge til rette så langt

- det er mulig, for deltagelse på kurs, videre- og etterutdanning.
- Samhandlingsreformen: Nok kunnskap og kompetanse i personalgruppa til å kunne møte alle utfordringer som følger med reformen. (Forebygging, behandling, rehabilitering i fht ulike pasientgrupper og diagnoser.) Utvikle gode rutiner innad i kommunen, i samarbeid med andre kommuner og med helseforetakene.
 - Dokumentasjon og lovpålagte registreringer: Fortsette med gode rutiner og opplæring i fht IPLOS-registrering, dokumentasjon i fagprogrammet Profil, samt elektronisk meldingsutveksling.
 - Carport for hjemmesykepleien øvre del: Jobbe for å finne løsning for carport, slik som det er i ytre del – dette ser en sparer de ansatte for mye unødig slit (slipper å måke snø osv), samt sparer bilene for slitasje.
 - Ferdigstille uteområdet ved Skoglund dagsenter: Uteområdet er viktig for dagsenteret, og brukere og personale har ventet siden 2011 på at uteområdet skal ferdigstilles – jobbe for å finne løsninger slik at dette kan skje.
 - Brukere/ pasienter: Fornøyde brukere/ pasienter som opplever at de får den hjelpen de trenger.
 - Medarbeidere: Fornøyde medarbeidere som trives på jobb

Ansvar 404**SØR-AURDAL SHEIMEN****Generelt om tjenesten:**

Sør-Aurdalsheimen yter tjenester etter Helse og Omsorgstjenesteloven og tilbyr avlastning til hjemmeboende, kort-og langtidsplasser. Sør –Aurdalsheimen har 44 sykehjemsplasser som har vært i bruk det meste av året. Sykehjemsplassene er fordelt på hhv 14 plasser tilrettelagt for mennesker med aldersdemens, 22 langtidsplasser og 8 korttidsplasser som omfatter rehabilitering etter sykehusinnleggelser, vurderings-/oppfølgingsopphold og avlastning for pårørende.

Alle som har hatt behov for avlastning, lang – og korttidsplass har fått det.

Beleggsprosenten har vært på anslagsvis 96,20 % i 2013 mot 99 % i 2012. Dette viser at behovet varierer. Det har vært korte perioder med ledige senger pga mindre behov og etterspørsel, da reduseres bemanningen ved mulighet. Det har også i korte perioder på noen dager vært overbelegg på rehabiliteringsavdelingen.

Sør-Aurdalsheimen disponerer 53 årsverk fordelt på 73 ansatte som er en økning fra 2012 fordi tildelingskontoret med 1,4 årsverk ble lagt til dette ansvarsområdet. Årsverkene er fordelt på 6 tjenestemråder henholdsvis pleie, kjøkken, renhold, vaskeri, administrasjon og tildelingskontoret. I 2013 har 11 vikarer som har jobbet i vakante stillinger fått faste ansettelser, og 5 faste deltidsansatte har fått noe økte stillinger.

Resultatvurderinger**Inn/utskrivninger**

2013	2012	2011
Inn 182 / Ut 184	Inn 167 / Ut 162	Inn 217 / Ut 213

Hyppigheten ved inn/utskrivninger har økt, og at antall liggedøgn pr pasient er redusert.

Årsakene til hyppigheten kan være flere, bla at sykehuset skriver ut pasienter tidligere enn før som gjør at de ofte er sykere og trenger reinnleggelser eller at rehabiliteringstiden er kortere. Sykehjemmet avlaster også hjemmesykepleien ved ledighet og behov. Legene skriver inn pasienter fra hjemmet til korte halv-akutte opphold for medisinsk oppfølging og vurdering. I tillegg tildeles korttidsopphold ved ledighet selv om søkere ikke nødvendigvis fyller vilkår for en korttidsplass.

18 personer døde på sykehjemmet i 2013. Av disse var 10 pasienter inne på korttidsopphold.

Det er stor aktivitet ved sykehjemmet med innleggelser og utskrivninger hver uke. For å imøtekomme behovet for koordinering og samarbeid med hjemmesykepleien har det vært inntaksmøter hver uke.

Tildelingskontor

I august 2013 ble det gjort ansettelser i 1 årsverk for å starte opp etablering av et tildelingskontor. Dette er omfordelte ressurser i kommunen. Hensikten med et slik kontor er 3 hovedmål som økt effektivitet og kvalitet ved saksbehandling på søknader på pleie og omsorgstjenester, bedre styring av kommunens ressurser og økt likebehandling av brukere.

Systemansvarlig for Profil og Notus i 20 % stilling ble også lagt til dette kontoret, i tillegg til en merkantil ressurs på 20 % utgjør tildelingskontoret 1,4 årsverk.

Det var et ønske om tverrfaglig kompetanse ved kontoret men det var kun sykepleiere som søkte, derfor består kontoret av 2 sykepleiere delt på 1 årsverk.

På grunn av permisjon har det kun arbeidet 1 ansatt i 80 % stilling fra august-13 og ut året og fremdriften av etableringen har gått seinere enn forventet. Det har resultert i at tildelingskontoret ikke kom i full drift i løpet av året slik som var ønskelig.

Tildelingskontoret vil etter hvert også innebære funksjonen som koordinerende enhet og skal

koordinere kommunale tjenestene fra ett kontor.

Kompetanse

For å kunne imøtekomme sentrale myndigheters krav om faglig forsvarlige tjenester ble det vurdert at sykehjemmet trenger å øke sin syke-/vernepleiefaglige kompetanse. Derfor ble 40% fagarbeiderstillinger omgjort til syke-/vernepleierstilling. På denne måten skal det sikres at alle avdelinger har en syke-/vernepleierstilling.

Det har vært problematisk å rekruttere fagpersoner til syke-/vernepleierstillingene. Årsaken kan antas å være at stillingene ble utlyst som engasjementer fordi kommunen må holde ledighet i stillinger i forbindelse med driftstilpasningsprosess i 2014.

Av kompetansehevende tiltak har sykehjemmet økt kunnskap på demens gjennom deltagelse i et prosjekt med alderspsykiatrisk avdeling sykehuset innlandet. I tillegg er mange ansatte som har gått videre i et kursopplegg i eldreomsorgens ABC som er et tilbud alle ansatte har fått.

Kommunen har fokus på etikk, og alle avdelinger bruker etisk refleksjon som metode i gruppemøter for å belyse ulike temaer som for eksempel tvang, ernæring og brukarmedvirkning.

Utbedringer

Renovering av vaskeriet og skifting av vinduer på sykehjemmet var omfattende arbeid med mange håndverkere, mye støv og rot. Med godt samarbeid, god planlegging og godt humør fra de ansatte gikk dette arbeidet uten å hindre den daglige driften av sykehjemmet og uten å skape uro blant beboerne.

Brukerundersøkelse

Det ble i 2013 gjennomført en brukerundersøkelse. På grunn av at en stor andel av sykehjemmets beboere har en grad av demenssykdom ble det sett som hensiktsmessig å lage dette til en pårørendeundersøkelse.

Det var 40 % svarprosent. Det var ønskelig at svarprosenten skulle vært høyere, men de som svarte var svært fornøyde. Undersøkelsen ga en skår på 5.3 mot 6 mulige poeng. Det kom frem av undersøkelsen at informasjon/inkludering og aktivisering mente pårørende var områder som kunne forbedres. Tiltak på disse områdene er årlige pårørendesamtaler, innføring av personsentrert omsorg og mer tilbud om stimulering i form av underholdning.

Samarbeid med frivillige og underholdning.

Sør- Aurdalsheimen samarbeider med frivillige på flere områder og tilbyr ulike typer underholdning til beboerne.

- Kaffekroken hver måned
- Sanggruppa fra synger hver måned.
- Røde kors besøkstjeneste arrangerer vårfest med servering av snitter fra kjøkkenet, og høstfest med rømmegrøt hvert år.
- Mellom 5-6 ulike artister har vært å underholdt med sang/musikk, små skuespill og fortellinger.

Arbeidstilsynet

Sør-Aurdalsheimen hadde tilsyn fra arbeidstilsynet i oktober. Tilsynet avdekket et godt samarbeid med verneombud og tillitsvalgte og mye godt arbeid er gjort. Sykehjemmet fikk avvik på manglende ROS-analyse og system for å sikre opplæring i forflytningsteknikk. Sykehjemmet har vært igjennom er prosess for å lukke avvikene og forbedre de punktene som ble anmerket. Tillits- og verneombudsapparatet har vært deltagende i hele prosessen.

Sykefravær

Sykefraværet i 2013 var 9,20 %, dette er en liten økning fra 2012 da det lå på 9 %. Tendensen er allikevel positiv da det i 2011 lå på 13 %.

Det jobbes kontinuerlig med miljøfremmende tiltak for å hele tiden ha fokus på arbeidsmiljø både fysisk og psykisk. Temaet er stadig oppe i samarbeidsmøter med verneombud og tillitsvalgte og på alle gruppene.

Regionale prosjekter

Sør – Aurdal kommune har i løpet av 2013 deltatt i flere regionale prosjekter. Her nevnes de som har størst betydning for Sør – Aurdalsheimen:

- Regional kompetanseplan, inkludert kompetanseløftet 2015. Denne sørger for at alle som tar videreutdanning får støtte fra fylkeskommunen.
- Prosjektet "verdighet i Valdres" er viktig for å øke kompetanse på bl.a. palliasjon. Det ble holdt et dagskurs om verdighet på Fagernes som noen av vårt personal var med på.
- I 2012 startet et prosjekt som heter SamAks som ble videreført i 2013. Det er et samarbeid mellom sykehjem og Sykehuset Innlandets Alderspsykiatrisk avdeling som går over 2 år. Det går ut på at alle langtidsplasser på sykehjemmet skal kartlegges spesielt i forhold til demens og ulike utfordringer knyttet til det. I forbindelse med dette har 6 av personalet fått opplæring av spesialisthelsetjenesten til å drive vurdering og kartlegging av mennesker med demens. Dette øker vår kompetanse på område.
- «Demensomsorgens ABC» startet i 2012 og ble videreført i 2013. Det er 27 av personalet med i grupper på tvers av tjenestene, hver gruppe har møter som varer ca 2 timer og skal gå igjennom mye fagstoff.
- Sykehjemmets 2 avdelingsledere startet opp med lederutdanning på deltid høsten -12 og er ferdige i 2014. Videreutdanningen utgjør 30 studiepoeng og går over 2 år.

Nøkkeltall

Kostra tall 2013

	Sør-Aurdal 2013	Gj.snitt komm. Gr.	Gj.snitt Oppland	2011	2012
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon. %	15,7	13,8	13,0	15,7	13,8
Korr. Brutto driftsutg., institusjon pr. plass	746 627	926 747	967 448	776 364	739.412
Legetime pr uke pr beboer i sykehjem	0,20	0,34	0,55	0,19	0,21

Nøkkeltallene viser at Sør – Aurdalsheimen har høyest andel innbyggere 80 år og over på institusjon sammenlignet med kommunegruppe og Oppland. Dette er en økning på 1.9 siden i fjor. Snitt alderen på sykehjemmet er 88 år.

Tallene viser også at vi bruker mindre penger til brutto drift av sykehjem pr. plass, både sammenlignet med kommunegruppe og landet.

I følge kostra tall har legedekningen en reduksjon på 0.1 fra året før, mens tallene fra kommunegruppa og oppland har økt.

Regnskapstall 2013 (pr.23.03.14)

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013 REVIDERT	
	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
Sør-Aurdals heimen	37 512	-8 597	28 560	28 207	353

Regnskapet for 2013 viser et resultat med 353.000 i merforbruk samlet for hele ansvarsområdet.

Pleie

Pleieavdelingene består av 40.1 årsverk, fordelt på 5 avdelinger med 2 avdelingsledere. Av disse er det 10 sykepleiehjemler.

Regnskapet viser et merforbruk på 394.000, som er knyttet til vikarbruk, særlig ferievikarer, og t-trinnstillegg.

Kjøkken.

Kjøkkenet består 3 kokker og 2 assistenter som utgjør 3,8 årsverk. De har god kompetanse på ernæring og dietter. I august startet en kokkelærling som skal være hos oss i 2 år.

I tillegg til mat til beboerne på Sør – Aurdalsheimen, produseres middag til hjemmeboende, personer på dagsenter i Bagn og i Hedalen, og til beboere på Hedalsheimen.

Alle hjemmeboende som ønsker det kan kjøpe middag.

Kjøkkenpersonalet vurderer hele tiden priser mot kvalitet, og hvordan det kan gjøres innsparinger.

Kjøkkenet økte sine salgsinntekter med 130.000 fra 2012, og også inkluderer salg av mat til ansatte.

Budsjettet for 2013 lå på 1.2 mill. til tross for at regnskapet for 2012 viste 1.380.000, kjøkkenet hadde et overforbruk på 150.000 i 2013. Det ser ut til at overforbruket er innkjøp av mat og emballasje.

Renhold / Vaskeri

Renhold og vaskeri består av 5,3 årsverk fordelt på 8 ansatte.

I tillegg til å vaske alle beboeres klær på vaskeriet, tar de på seg vasking av tøy, rulling av duker, vask av større enheter osv for private.

Vaskeri og renhold sees under ett da ansatte og vikarer brukes på begge avdelinger. Til sammen viser det et underforbruk på ca 40.000, som blant annet kan forklares med restriktiv innleie ved fravær.

Målsettinger – utfordringer 2014-17.

- Sykehjemsplassene er kommunens øverste trinn i omsorgstrappa, og skal tildeles de som har størst behov for heldøgns omsorg.
- Utfordringer å greie forsvarlig tjenester innenfor tildelt ramme.
- Fokus på økt kompetanse til assistenter og vikarer som skal gi forsvarlige tjenester.
- Sykehjemmet skal gi rehabiliterings, korttids og avlastningsopphold til de som fyller vilkårene etter helse – og omsorgstjenesteloven.
- Samhandlingsreformen skal trappes opp og dette må tjenesten og kommunen være en del av.
- Videreføre godt samarbeid med hjemmesykepleien.
- Nylig vedtatt kompetanseplan skal tas i bruk, og ansatte skal motiveres til utdanning og videreutdanning i en utfordrende økonomisk fremtid
- Gjøre små interne kompetansehevende tiltak ved å bruke egen kompetanse.
- Etisk kompetanseheving skal innarbeides som en kontinuerlig prosess, og avdelingene er i gang med dette.
- Fortsette deltakelse i SamAks (samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og sykehjem), for å styrke demensomsorgen ytterligere.

- Legedekning og medisinsk kompetanse bør styrkes i tråd med nasjonal standard for legetjenester i sykehjem.
- Sosiale og kulturelle tiltak skal videreutvikles, med midler fra ”den kulturelle spaserstokken”.
- Besøktjeneste og frivillig innsats skal ivaretas og videreutvikles.
- Det skal være fokus på pårørende som ressurs.
- Sansehagen skal videreutvikles for å gi alle pasienter en god opplevelse ute.
- Utvikle et breiere demenstilbud med dagsenter og tilbud til pårørende.
- Tildelingskontoret skal ha en god forankring og hensiktsmessig organisering
- Innfri de krav til kvalitet ved tildeling/utmåling av tjenester som lov og forskrift tilsier.
- Implementere koordinerende enhet i tildelingskontoret og videreutvikle dette.

Ansvar	405 Miljøarbeidertjenesten
---------------	-----------------------------------

Generelt om tjenesten

Miljøarbeidertjenesten ga tjenester til **46** personer i 2013.

Av disse mottok **31** personer praktisk bistand ut fra sitt funksjonsnivå i egne leiligheter (6 av dem bodde på Fekjærtunet). Praktisk bistand ytes til de med nedsatt funksjonsevne som trenger tilrettelegging for å mestre daglige gjøremål. Eks bistand til å mestre å **stå** opp, lage frokost, komme seg på jobb, utføre jobb.

Tjenestene varierer fra noen timer bistand pr dag til mer omfattende bistand opp til 24 timer pr døgn.

Av de 46 fikk 17 personer tjenester som støttekontakt, avlastning, opplæring, voksenopplæring, individuell plan, veiledning etc. altså ikke praktisk bistand.

Det har vært tilflytning til Sør-Aurdal (enkelt personer og familier) som hadde behov for tjenester fra Miljøarbeidertjenesten.

Det var 46 årsverk knyttet til tjenesten, i tillegg kommer timeavtaler med støttekontakter og avlastere (som utgjør ca 4,5 stillinger).

Eksternt er miljøarbeidertjenesten etterspurt, vi har blitt vist fram som gode eksempler på god faglig jobbing, brukerfokus, ta vare på personalet, benytte etiske refleksjoner i ulike settinger og etterspurt i fht kompetanse.

- forelesere på Hafjellseminaret (SI v/Habiliteringstjenesten arrangerer det for Oppland) med temaet hjemmeveiledning, opplæring i Målrettet miljøarbeid for Valdres med temaet, etikk og tvang,
- Kompetanse og erfaringsoverføring til KS i prosjektet Etisk samhandling, vi har deltatt på utdeling av etikkprisen og på konferanse
- Deltatt på Arbeidslivssenteret sin temadag på Leira med Ett enda bedre arbeidsfellesskap
- veiledning til ulike skoler
- opplæring i vergeteknikker til skoler, hjemmetjenesten og Sør-Aurdalsheimen
- til gjennomføring av ulike opplæringer eks ressurspersoner i vergeteknikker, kurs i vergemål

Tingvolltoppen Verksted er åpent hver dag i uka. Det var 28 arbeidstakere på Tingvolltoppen (med 5 fra Valdres Arbeidssenter).

Vi har 3 VTA deltakere på Leira, så til sammen 8 personer. Det er flere som ønsker seg VTA-plass og som står på venteliste.

Arbeidstilbudet har et bredt spekter av varierte arbeidsoppgaver. Personalet er godt kvalifisert og tilbudet er godt organisert. Det ble ansatt 50% kokk og 50% skogsarbeider 01.08.13, til sammen 2,6 stillinger på Tingvolltoppen.

Andre kommuner henvendte seg og ønsket å kjøpe tjenester. Vi har solgt plass til Etnedal kommune. Det er flere som søker jobb på Tingvolltoppen og som har behov for ett utvidet tilbud eller å få jobb der. Arbeidssøkerne var unge og det er flere som har behov enn det vi kan tilby til i dag (f.eks fra egen kommune, andre kommuner, NAV).

Tjenestemottakerne på Hellerud har hatt noen av sine aktiviteter på Kroken med personale fra Hellerud. En av de tre som bodde der døde juni 2013, en flyttet til Synneisbakkin.

Miljøarbeidertjenesten yter tjenester i flg bofellesskap Fekjærtunet (Miljøarbeidertjenesten overtok Fekjærtunet 01.01.13.), Hellerud, Lund, Lykkja og Synneisbakkin (var i full drift fra 03.09.13).

Bofellesskap	Ant brukere 01.01.14
Fekjærtunet	2

Hellerud	2
Lykkja	5 som bor på Lykkja og 3 som bor i egne leiligheter på Spangerud
Lund	4
Synneisbakken	7 som bor på Synneisbakkin og 5 som får tilbud i Avlastnings/treningsleiligheten

Synneisbakkin er et nytt leilighetsbygg med 8 leiligheter, der 1 leilighet har egen utvendig inngang. Vi valgte å benytte den til trenings-/ avlastningsleilighet da behovet er stort for denne type tjeneste. I 2013 benyttet av 5 barn / unge.

Bygget er universelt utformet og det er spesielt tilrettelagt for hard bruk.

Det var 3 personer med vedtak etter Lov om kommunale helse og omsorgstjenester kap 9, fire av de som leier på Synneisbakkin flyttet fra kommunale bofellesskap.

Resultatvurdering

Vedtak etter kap 9 i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester har som formål å hindre at personer med psykisk utviklingshemming utsetter seg selv eller andre for vesentlig skade og forebygge og begrense bruk av tvang og makt.

Den krever at kommunen fatter vedtak etter streng saksbehandling og Fylkesmannen overprøver det. Vi har mulighet til å fatte vedtak for ett år. Fylkesmannen rapporterte om 67 vedtak i Oppland i 2013, Sør-Aurdal har 4 vedtak (Valdres har 9 vedtak),

Har hatt stort behov for flere personale med kompetanse og fysisk/psykisk helse. til å kunne gjennomføre tvangsvedtak.

Ved at flere tjenestemottakere flyttet til Synneisbakkin bofellesskap fikk alt personalet utsendt brev om endringene og spørsmål om hvor de ønsket å jobbe, dette var ett prosjekt som startet på personalmøter i 2012 og fortsatte våren og sommeren 2013. Miljøarbeidertjenesten gjennomførte ett omfattende omstillingsarbeid, og det var mange som måtte skifte arbeidsplass i hele eller deler av stillingen, 7 personale har fått arbeidsstedet endret fra Hedalen til Bagn i hele eller deler av stillingen sin, og det gjelder 23 personale i Bagn som har endret arbeidsplass. Og fra september 2013 startet turnusen og personale har vært fleksible, vist pågangsmot, hatt stor stå på vilje og sett løsninger. Vi har fått gode tilbakemeldinger og det har blitt ett godt resultat.

I 2013 ble alle høgskolestillingene i Bagn besatt, det samme med soneleder i 70%. I Hedalen er det ingen med høgskoleutdanning og ingen søkere til 50% soneleder. Dette har gitt store utfordringer ifht vedtak, veiledning og medisindosering. Miljøarbeidertjenesten har personale som bidrar til at tjenesten er i utvikling, tjenestemottakerne får et godt tilbud og bidrar til et godt omdømme.

100 % stilling på Tingvolltoppen blir lønnet fra VAS og skal gi veiledning til VTA deltakerne.

Søknad på tjenestene har endret seg de siste årene, det er mange barn/unge som trenger bistand. Dette krever kompetanse, og vi ble spurt om og ga veiledning til andre nivå i kommunen for eksempel skoler.

Miljøarbeidertjenesten yter tjenester fra 0-100 år, altså hele livet. Tjenesten er omfattende og setter spesielle krav til kompetanse da den følger hele livsløpet til mennesker som hele tiden er i utvikling.

Miljøarbeidertjenesten hadde mange deltidsstillinger. Hovedårsaken til dette er behovet for nok personell på turnusen i helg.

Personalet var fleksible til å finne løsninger og tjenestene de ga til tjenestemottakerne var av god kvalitet. Det er et kontinuerlig stort press på personalet og det er derfor nødvendig med veiledning for å kunne yte gode tjenester til krevende tjenestemottakere og for å unngå for stor slitasje på personalet..

Personalet samarbeidet mye med verger, foreldre og pårørende om tjenestemottakerne, dette bidro til at tjenestemottakerne, verger, foreldre og personale sammen jobbet for en god tjeneste. Dette

bidro også til at brukermedvirkningen ble tatt vare på.

Sykefravær i Miljøarbeidertjenesten

2011	2012	2013
13,7	10,6	12,2

Det ble gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2013 og handlingsmål er utarbeidet.

Vi startet arbeidet med **Ideteam i 2011**, der møttes verneombud, tillitsvalgte, soneleder, hovedvernombud og tjenesteleder, rådmann hadde mulighet til å møte. Målet er å få ett enda bedre arbeidsmiljø og redusere sykefravær. Grunnlaget er fra HMS permen som vi jobbet aktivt med å få personalet til å bli eiere av.

I 2013 ble det oppdatert risikoanalyse og evaluert handlingsplan innenfor området Et enda bedre arbeidsfellesskap. Ett handlingsmålet var fokus på trivsel og tilstedeværelse på jobb.

Det har vært og blir kontinuerlig jobbet med å få færre sykmeldinger og sykefraværet ned.

Oppfølgingssamtaler med sykmeldte, søkt om tilretteleggingstilskudd og fritak fra arbeidsgiveransvar ved kronisk syke, i 2013 fikk vi fritak for 14 personer. Jobbet med å hindre personskader og hadde samarbeid med fysik- koordinator ifht forebygging.

Innenfor tjenesten er det tre personer som er ressurspersoner innenfor vergeteknikker, disse holder kurs for personalet innen vår og andre tjenester. Miljøarbeidertjenesten har hatt studenter, lærlinger, arbeidspraksisplasser og utplassering fra Valdres vidaregåande.

Miljøarbeidertjenesten har hatt et tett samarbeid med KS om utarbeidelse av etisk verktøy innen temaet "Rus og psykiatri" i samarbeid med Stabburshella. Vi utarbeidet bildekort innenfor ca 30 temaer som danner grunnlag for etisk refleksjon. Det er mulig å kjøpe kortene hos KS til kr.50,- og ellers fikk nesten alle kommune (alle deltaker kommunene i etikkprosjektet) i Norge 5 eksemplarer hver. Etisk refleksjon benyttes aktivt i tjenesten, som for eksempel på personalmøter. Hadde framlegg på etikk-pris utdelingen i Oslo og overrekkelse av kortene i kantina..

Generelt

1. Arbeidet med samlokaliserte leiligheter på Syneisbakkin. Det har vært byggemøter og møte med leietakere. Oppstart i full drift september 2013. Oppstarten ga store innkjøringsproblemer ved at heisen ikke fungerte, vannet kunne ikke drikkes, i tillegg til de vi hadde fokus på ved at leieboere skulle få tjenester som bidro til at de trivdes, hindret mye negativ adferd og personale skulle få en god arbeidssituasjon. Vi hadde offisiell åpning i september.
2. Trygge personale i tjenesteytingen og i krevende faglige opplegg, jobbe for at færre personalet rundt hver bruker (tilbakemelding fra FM) Hindre og forebygge skader hos tjenestemottakerne og personalet.
3. IP- elektronisk ble innført og opplæring til fagpersoner, lærere, hjelpeverger, brukere er gjennomført gjennom 2013. I Miljøarbeidertjenesten er en systemansvarlig for Accos IP, den andre er i Fysioterapitjenesten. De skal gi tjenester til alle i kommunen. Deltatt i arbeidet med oppstart av koordinerende enhet i kommunen.
4. Sør-Aurdal kommune har utarbeidet strategisk kompetanseplan og opplæringsplan, dette bidrar til felles prioriteringer innenfor området helse-og omsorg og en helhet i opplæringsarbeidet vårt. Opplæringsplanen evalueres hvert år.
5. Endring av organisering i Miljøarbeidertjenesten: Etter samarbeid med Sør-aurdalsheimen og Heimtjenesten ble hvilende nattevakt på Lund, 4 nattevakt på SAH og bakvakt i Heimtjenesten til våken ambulerende nattevakt mars 2012. Store utfordringer i fht sikkerhetsvakt, pga tar lang tid før de kommer.
6. I samarbeid med Sør-aurdalsheimen og Heimtjenesten er det utarbeidet Serviceerklæringer og det ble jobbet med tildelingskontor. Oppstart av tildelingskontor september 2013.
7. Det er gjennomført risikoanalyser innenfor ulike områder og handlingsplaner ble evaluert.

8. Miljøarbeidertjenesten deltok i ulike interkommunale og kommunale team/forum, eks. Kompetansebehov i Valdres, Nettverk for målrettet miljøarbeid i Valdres, Regional kompetansegruppe, tverrfaglig team for voksne og tverrfaglig team for barn. Gruppearbeid ifht nye VLMS tar mye tid.
9. Vi selger tjenester til barnevernet, andre heimkommuner. Dette gir utfordring ved at vi kun får dekket den direkte tjenesteytingen.
10. 8 personer i Miljøarbeidertjenester har gjennomført Demensomsorgens ABC (studiering i sammen med heimetjenesten og Sør-Aurdalsheimen)
11. Samarbeid med hjelpeverger og Reinli og Bagn sanitetsforening ang å lease en bil til nytte for tjenestemottakere på Bagn startet i 2012 og fortsatte i 2013.
12. Legemiddelhåndtering, tjenestelederne har ansvaret for opplæring og handtering legemiddel. Det ble gjennomført opplæring med test og oppfølging.
13. Samarbeid med sykehuset innlandet Habiliteringstjenesten og BUP (barne og ungdomspsykiatrien) i 13 enkeltsaker.
14. Leder i Miljøarbeidertjenesten har deltatt i lederutvikling.
15. To personale startet videreutdanning på høgsolenivå i ”Relasjonskompetanse og anvendt adferdsterapi”
16. Opplæring fra Fylkesmann i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester kap 9A og i den nye Vergemålsloven.
17. Samarbeid med politiet ifht tre saker
18. Gjennomgang av rutiner ved brann, brannøvelser og 3 bofellesskap og Tingvolltoppen er koblet direkte til 110.
19. Hatt tilsyn fra Arbeidstilsynet og Fylkesmann, det ble ingen merknader og avvik.
20. Skaffe støttekontakter og tid til å veilede dem
21. Har behov for merkantil ressurs i fht refusjoner, lønn, personale, oppfølging osv.
22. Ha tid med interkommunale og kommunale arbeidsgrupper

Nøkkeltall

Ressurskrevende tjenester,

Utgifter knyttet til tre av tjenestemottakerne som mottok tjenester fra Miljøarbeidertjenesten var brutto kr 9 755 000 (Sør-Aurdal kommune mottar kr 576 000 pr person gjennom inntektssystemet) og innslagspunktet deretter er kr 1 010 000. Utgifter utover dette dekkes med 80 %. I 2013 utgjorde dette kr 3 998 000.

En person med vedtak etter Lov om kommunale helse og omsorgstjenester kap 9, fikk vi ikke tilskudd til pga alder (staten dekker ikke utgifter til brukere over 67 år).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Trusler	15	12	63	51	12	10
Nesten ulykker	12	10	6	9	15	9
Yrkesskader	1	8	2	1	5	1

Trusler i fagvedtak fattet etter kap 9 i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester er ikke tatt med.

Miljøarbeidertjenesten dekker utgifter til klær, briller, legebesøk til personalet som er blitt skadet, fått ødelagt ting og lignende i jobb med tjenestemottakerne.

Regnskapstall 2013 (regnskapstall pr 29.03.14)

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013	BUDSJETT 2013 REVIDERT
-------------	---------------	---------------------------

Ansvar 405	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
	28 209'	8 309'	19 900'	19 752'	148'

Regnskapet for 2013 viser et merforbruk på 148'

Merforbruket er 350' på Fekjærtunet (dette skyldes få beboere i perioder som bodde der, mindre refusjon fra heimkommunene, leasingbil).

Mindre inntekter på ca 800' pga ikke tilskudd til ressurskrevende bruker over 67 år,

Økte inntekter på ca 1 mill i sykelønnsrefusjon og statstilskudd på Bagn.

Personalet har utført en god jobb ifht bevisstgjøring på hva vi bruker penger til. De sparer der det er mulighet til å bruke en time mindre, brukte permer i stedet for nye osv.

Utfordringer i Miljøarbeidertjenesten

- Gi brukerne et godt og individuelt tilbud som er i samsvar med rettigheter nedfelt i lover og forskrifter
- Utarbeide en god og rasjonell turnus til tjenesteytere og en god bosituasjon til tjenestemottakerne, og god trening og avlastning.
Jobber med å innføre oljeturnus/langturnus på helger
- Tingvolltoppen
Utvikle arbeidstilbudet på Bagn mer framtidsrettet og lønnsomt.
For nye brukere er det avgjørende at jobber/aktivitetstilbud er tilpasset deres individuelle opplæringsplan og at de får tett oppfølging. Det er også viktig at de kan føle tilhørighet til et fellesskap, som i dag er bygd opp på Tingvolltoppen. Videreutvikle samarbeidet med VAS og VKR
- Rekruttere nok personale
Miljøarbeidertjenesten har utfordringer med å skaffe nok og kvalifiserte personer til å yte nødvendig tjeneste. Har store utfordringer ifht nok personal på tvangstiltakene
- Kompetanse
For å kunne yte tjenestene innbyggerne har krav på, kreves det at personale har nok kompetanse. Dette vil også bidra til at de blir trygge i jobben. Kommunen er pliktig til å gi opplæring. Behovet er på lang sikt å bygge opp et team som er dyktige på kompliserte fagopplegg og tvang, og har mulighet til å gi kontinuerlig opplæring.
Høyskolepersonell er nødvendig for å kunne gi veiledning/oppfølging, være modeller og bidra til et godt arbeidsmiljø.
Det er også et krav om høyskoleutdanning ved skadeavverging etter vedtak Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester kap 9A.
- Dokumentasjon/data
Miljøarbeidertjenesten jobber for å følge krav om dokumentasjon og kvalitetssikring, benytter fagsystem Profil og registreringssystemet IPLOS. Dette krever opplæring av ansatte og ressurser til å få det gjennomført.
- Brukermedvirkning
Tjenestemottakerne har store rettigheter i fht til informasjon og kunne påvirke hvordan de vil/ønsker tjenestene skal ytes. Flere av mottakerne har ikke samtykkekompetanse og har verge til å ta vare på seg juridisk. Verge er som regel oppnevnt i sin alminnelighet og noen i fht til kap 9A.
Dette er en stor utfordring i dagens travle hverdag og i opplæring av personale.
- Tilrettelegge for at barn med funksjonshemming kan bo heime så lenge som mulig
Mange unge og barn har behov for avlastnings- treningsleilighet på Synneisbakkin.
- Rettsikkerhet i fht tjenestemottakere og tjenesteytere

- Vedtak (praktisk bistand, hjemmehjelp, hjemmesykepleie, støttekontakt/avlaster,) Følge riktig saksgang ved mottak av søknad, innhente fakta og fatte vedtak.
- Oppdatere nettsida
- Delta i og gjennomføre driftstilpasning. Forvaltningsrevisjon av tjenesten, FRYD kartlegging, lage rapport osv
- Samarbeid ang Fekjærtunet gir nye utfordringer
 - For få leieboere i leilighetene på Fekjærtunet, i noen måneder bodde det 2 av 6 mulige i 2013
 - Heimkommunen inngår avtaler i fht utgifter til boveiledning og støttekontakt timer, hadde ikke muligheter for å få dekket utgifter til sikkerhetsvakt, opplæring, veiledning, turnusplanlegging, administrativ tid og lignende
 - Sa opp avtalen med leasing bil (pga dette er en tjeneste vi ikke yter og den er kostbar), dette begrenset muligheten til tjenestemottakerne til å komme seg ut (lånte poliklinikken sin bil når den er ledig)
 - De som flytter inn på Fekjærtunet er dårligere og har uførestønad.
- Flere barn og unge har behov for veiledning og praktisk bistand, det er ikke mulig å gi alle den tjenesten de har behov for.
- Utfordringer i fht bygg (Lund er plaget med maur og sopp på badene, Lykkja med sopp i tak og leiligheter, Hellerud med inngang som er sunket)
- Bidra i bygging av Spangerud bofellesskap

Ansvar 45	Helse, familie og barnehage
------------------	------------------------------------

Generelt om tjenesten

Helse, familie og barnehage består av fem ulike tjenester, barnehage, fysioterapi, frisklivssentral, innvandrer, helsestasjon og lege. I tillegg er interkommunale tjenester som barnevern, pedagogisk psykologisk tjeneste og Nav innunder samme område, disse leverer egne årsmeldinger. En sammenslåing av tjenestene har nå fungert i ett år, og vi ser allerede positive resultater ved at tjenestene lettere samarbeider og ser helheten til barnets- og familiens beste. Man har i tillegg fått flere felles samarbeidsarenaer som blant annet 5-års undersøkelse i barnehagen. Tjenesten har fokus på tidlig innsats, og har forebyggende og tverrfaglig samarbeid som satsningsområde. I tillegg er det viktig for tjenestene at de skal oppleves som fleksible og brukertilpassede, noe vi har fått bekreftet gjennom gjennomførte brukerundersøkelser.

Resultatvurdering

Barnehage:

Full barnehagedekning, de som ønsker og har rett på plass i henhold til barnehageloven får barnehageplass i kommunen. Fram til 2014 har vi praktisert løpende opptak, dvs at vi har tatt inn barn gjennom hele året. Dette er ikke lenger økonomisk mulig.

*Vi har tre kommunale og en privat barnehage. Antall barn i de kommunale er til sammen ca 125 barn, og ca 30 årsverk.

*Vi har god pedagogdekning i Reinli og Begnadalen, men to på dispensasjon i Hedalen.

*Vi har i tillegg en spesialpedagog som arbeider i de ulike barnehagene etter behov.

Målene i henhold til årsplanen i de enkelte barnehagene har blitt nådd, selv om vi i enkelte barnehager har hatt vansker med å opprettholde kontinuitet pga høyt sykefravær.

- Vi gjennomførte i 2013 en **medarbeiderundersøkelse**, hvor vi sammen har utarbeidet en handlingsplan. Områder vi har satt fokus på er blant annet fysiske arbeidsforhold, kompetanseheving, bedre rutiner for informasjonsutveksling og planer/oversikter slik at alle vet hva som skal gjelde.
- Det foreligger også for 2014 en ferdig **kompetanseplan** for barnehagene.

Prosjekter i barnehagene

Vi har godt samarbeid felles i Valdres, og har nå «Barns trivsel - voksnes ansvar» som satsningsområde, dette er også et satsningsområde fra sentralt hold. I sammenheng med dette så har vi hatt felles planleggingsdager med fokus på kompetanseheving i Valdres. Vi arbeider også kontinuerlig med programmet «Mitt valg», som er et anti-mobbeprogram til bruk i både barnehage og skole.

Reinli barnehage

*Har dette året bestått av 5 avdelinger pga etterspørsel av plasser. Dette har vært en prøveordning for barnehageåret 2013/14. Dette har ikke fungert optimalt, da lokalene ikke var tilpasset barnehagedrift og ble liggende for seg selv. Dermed ble muligheter for samarbeid på tvers vanskeligere å gjennomføre.

*Det har i 2013 vært ca 76 barn i bhg, fordelt på to småbarnsavdelinger, 2 avdelinger med barn fra 2-4, samt en avdeling med de største barna som skal starte på skolen.

*Det har vært mye sykdom også dette året, dette skaper en utfordrende hverdag for barn, foreldre og ansatte fordi det blir mange nye voksne å forholde seg til. Man etterstreber å ha faste og kjente personer, spesielt på tidligvakt, samt å bruke så faste vikarer som mulig.

Det vil i 2014 bli satt mer fokus på å få ned sykefraværet, blant annet i samarbeid med Nav arbeidslivssenter.

*Barnehagen har hatt fokus på barns lek og sosial kompetanse og bevisstgjøring rundt dette hos

personalet.

*FAU har vært mer aktivt med i barnehagen dette året, det har vært veldig positivt.

Hedalen naturbarnehage

*Det har vært en vekst i antall barn. Det har betydd økning i bemanning og behov for flere pedagoger. Det har da vært en småbarnsavdeling og en storbarnsavdeling.

*Vi har ikke lyktes med å få førskolelærere i pedagogiske lederstillinger, men vi har en vernepleier med videreutdanning i spesialpedagogikk og det er en nyttig og god kompetanse for barnehagen.

*fokusområde har vært barns trivsel – voksnes ansvar.

*barnehagen har også et aktivt uteliv, der barnehagen «bor» ute i lavvo totalt 2-3 mnd vår, sommer og høst.

Begnadalen barnehage

*Har fylt opp alle barnehageplassene.

*Bemanningen har vært stabil.

*Vi har også dette barnehageåret hatt felles styrer i ytre del, pga problemer med å få tak i nok førskolelærere og et ønske fra de ansatte om at de ville ha en ordning som varte over litt tid.

Ordningen er nå vedtatt ut juli 2015. De med faglig kompetanse ønsker vi å prioritere å ha ute på avdeling for å styrke den faglige driften i barnehagene.

*Fokusområdet har vært barns trivsel- voksnes ansvar.

Legetjenesten

*Tjenesten gir nødvendig helsehjelp til alle som bor og oppholder seg i kommunen. Tjenesten består av 3 legehjemler, 2 i 100 %, den tredje stillingen er vakant og blir betjent av de to andre legene. Det er i tillegg 3,6 årsverk fordelt på 5 helsesekretærer, 0,4 årsverk er tillagt administrative oppgaver.

*Legene har oppfølgingsansvar overfor sykehjem, hjemmesykepleie og helsestasjon.

*Total ca 9500 konsultasjoner på dagtid. I helger og natt er det interkommunalt samarbeid, sentrert på Fagernes.

*På venterommet er dørene byttet ut til skyvedører og vegger og tak er malt. Gangene og begge toalettene er også malt.

*Kontoret har startet opp med e-portal, elektronisk timebestilling og reseptfornyelse.

Innvandrertjenesten.

*Innvandrertjenesten er organisert med en administrativ del og en opplæringsdel. Opplæringsdelen er lokalisert på Fjellvik. Der er det to lærere som har ansvar for opplæring, og en programrådgiver som bistår deltakerne med bolig, besøk på offentlige kontorer, samt andre praktiske gjøremål.

*Vi har felles innvandrertjeneste med Etnedal. Vi har ansvar for den daglige driften, mens Etnedal kjøper tjenester fra oss.

*Nyankomne innvandrere mellom 18 og 55 år har rett og plikt på 550 timers norskopplæring, samt 50 timers samfunnsfagsopplæring. Opplæringstiden er 2 år. I spesielle tilfeller kan det søkes om det 3. året, en maksimum opplæringstid er 3.000 timer. Vi har ellers en plikt til å følge opp flyktningen inntil 5 år.

*I 2013 har det totalt vært 22 elever på norskopplæring på Fjellvik, 12 fra Sør-Aurdal og 10 fra Etnedal. I tillegg har vi 7 barn i barnehage. Antall elever ved introduksjonssenteret kan variere pga arbeidsinnvandrere og deres familier.

*Kommunene mottar integreringstilskudd for hver innvandrere som kommer. I tillegg er det tilskudd pr barn i barnehage og skole.

*Introduksjonsordningen sitt mål er å gjøre nyankomne innvandrere klar for arbeidslivet, eller videre utdanning. Dette har vi lyktes godt med i Sør-Aurdal, da de aller fleste som har gått ut av intro-ordningen fortsatt bor her, har fått seg fast arbeid, eller er under utdanning.

*Grunnskoleopplæringen er underlagt tjenesteleder for skole i kommunen, men administreres gjennom fagleder for innvandrertjenesten. Vi hadde fram til juni 2013 et voksenopplæringstilbud

med elever fra Etnedal, Vestre Slidre og Sør-Aurdal. Dette ble avsluttet juni 2013. .

*Alle som deltok i voksenopplæringen på grunnskolenivå hele perioden nådde sine mål, og fortsatt på videre utdanning.

*Flere av deltakerne jobber mot det høyeste nivået på norskprøvene for å ta videre yrkesrettet utdanning. Flere har bestått eksamen på høyeste nivå i henhold til norskopplæring i innvandrer-tjenesten.

Helsesøstertjenesten

*Helsestasjonen har nå et godt kvalifisert personale på plass etter lang tids underbemanning. Det er nå 2,3 årsverk med helsesøster, samt en nyansatt barne- og familieveileder i 100% som skal ha et spesielt fokus på tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid.

*Helsestasjonen har 149 barn i brukergruppen 0-5 år. Alle får her tilbud i henhold til «Veileder for helsestasjons- og skolehelsetjenesten», og er innom helsestasjonen til minimum 14 konsultasjoner i denne perioden. Alle med nyfødte barn får tilbud om hjemmebesøk av helsesøster innen de første 14 dagene etter fødsel. Det er tilnærmet ingen som takker nei til dette tilbudet.

*I brukergruppen som er i barneskolealder er det ca 275 elever fordelt på tre skoler. I ungdomsskolealder har vi ca 135 elever fordelt på to skoler. Skolehelsetjenestens tilbud følger Veileder for helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

*Ressursteam er opprettet ved alle barnehager og skoler. Skolehelsetjenesten har ansvaret for driften av teamene. Målet med dette er å styre det tverrfaglige og forbyggende arbeidet i kommunen for alle som jobber med barn og unge.

*I 2013 startet helsesøster å ha 4 års undersøkelsen i barnehagen. Målet er å fremme samarbeidet mellom foreldre, barnehage og helsesøster til barnets beste.

Dette for å komme tidlig til med enkle tiltak, før små problemer vokser seg store.

Fysioterapitjenesten

*Tjenesten driver behandling av pasienter henvist fra lege eller andre behandlere med henvisningsmulighet til fysioterapeut. Disse betjenes i første rekke av privatpraktiserende fysioterapeuter med driftstilskudd.

*Den kommunale fysioterapitjenesten driver behandling av pasienter henvist av lege osv (som over) i tillegg til personer henvist fra helsestasjon, barnehage, skole, PPT, barnevern.

*Det ble i 2013 gitt 7165 konsultasjoner fordelt på 462 pasienter, av disse er størsteparten i alderen 59 – 70 år. I tillegg er konsultasjoner og oppfølging av personer innlagt ved rehabiliteringsavdelingen ved Sør-Aurdalsheimen og andre pasienter ved heimen ved behov.

*Det er viktig for fysioterapitjenesten å ha et nært og godt samarbeid mellom private og kommunale fysioterapeuter for at pasienter raskt og enkelt får den beste og mest spissede fysioterapioppfølging i forhold til sitt behov.

*Tjenesten utfører ergoterapitjenester, da det ikke er ansatt egen ergoterapeut i kommunen. Dette innebærer blant annet hjelpemiddelformidling og tjenesten er kontaktpunktet i kommunen med NAV hjelpemiddelsentral.

*Kommunal fysioterapeut har også i 2013 hatt ansvar som koordinerende enhet. Dette har innebefattet blant annet systemansvar og kursing av ansatte ift ACOS IP.

*Tjenesten har fokus på nært og godt samarbeid med andre tjenester i kommunen og god kjennskap til disse. Det er spesielt viktig for tjenesten å ha et solid samarbeid med helsestasjonen for at vi så tidlig som mulig kan bidra med vurderinger eller forebyggende tiltak i.f.t. barn og unge som trenger dette.

*Tjenesten har også i 2013 hatt fokus på samhandlingsreformen. Tjenesten ser at flere pasienter kommer direkte hjem etter traumer eller operasjoner uten opphold ved rehabiliteringssentre e.l. Dette stiller høye krav til oppdatert og god faglig kunnskap. Det stiller større krav til spesialisert behandlingsutstyr. Det stiller også krav til tettere oppfølging i.f.a. behandling, i tillegg til tilrettelegging hjemme hos den aktuelle pasient, samarbeid med andre tjenester og ikke minst samarbeid med spesialisthelsetjenesten for riktig og god oppfølging.

*Fysioterapitjenesten betjener rehabiliteringsavdelingen ved S.A-heimen 15 timer pr uke,

ca 0,4 årsverk.

*Treningstilbudet til private personer ble stengt 1. august 2013, hvilket er resultat av en lengre prosess internt i fysioterapitjenesten. Viser til saksdokumenter, jmf formannskapssak mars 2014.

Frisklivssentralen

*Frisklivssentralen drives i 20% av stillingen til kommunefysioterapeut. Frisklivssentralen hadde i 2012 et år med betydelig øket aktivitet. I 2011 ble 28 deltagere fulgt opp ved Frisklivssentralen. I 2012 ble 45 personer som ble fulgt opp ved Frisklivssentralen.

*Frisklivssentralen har siden den ble etablert jobbet med å finne sin plass i helsetjenesten i kommunen. Med fast bemanning og forutsigbarhet var målsettingen i 2013 å jobbe videre med utvikling av Frisklivssentralen.

*På grunn av uforutsette omstendigheter var Frisklivssentralen stengt fra 1. mai til medio september 2013. Vikar ble da satt inn. Til sammen ble det fulgt opp 32 personer ved Frisklivssentralen i 2013.

*Det er en utfordring for frisklivssentralen å få denne etablert på en solid og robust måte, både p.g.a. skifte av personer som betjener frisklivssentralen og dens begrensede ressurser på 20%.

Nøkkeltall fra tjenestene:

Barnehage:

Barnehageloven sier at vi skal ha tilstrekkelig bemanning til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet. Vi følger det som har blitt en veiledende norm i barnehagene gjennom mange år, og det er en voksen pr seks plasser, en pedagog pr 18 plasser. Det vil si at vi på en avdeling med 18 plasser har 1 førskolelærer og 2 assistenter/fagarbeidere. I tillegg så skal det være styrer i minimum 40% administrativ stilling.

Kostra-tall pr 15.03.2014

Barnehage	Sør-Aurdal	Øystre Slidre	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Gj.snitt Oppland
Netto driftsutg pr innb 1-5 år i bhg i kr:	97 196	99 935	101 619	109 135	111 810
Dekningsgrad i bhg, 1-5 år	90,8 %	91,7%	85,4	98,3	96%

	Sør- Aurdal	Gj.snitt kommunegr 04	Gj.snitt Oppland	Gj.snitt landet utenom Oslo
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere	6,4	12,4	11,1	10
Fysioterapiårsverk pr 10 000 innbyggere	13,0	9,3	10,9	8,8
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	2 644	3 638	2 404	2 089
Andel barn med barneverntiltak ift innb 0-17 år (%)	5,1	-	-	4,8

Regnskapstall 2013 (regnskapstall pr15.03.14)

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013	
	REVIDERT				
Ansvar gruppe 45	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13B13
160 Innvandrertjenesten	4 097	-2 095	2 002	2029	-27
300 Reinli bhg	9 945	-3 340	6 605	6 571	34
302 Begnadalen bhg	3 379	-901	2 478	2 416	62
303 Hedalen natur bhg	4 276	-1 320	2 956	2 921	35
310 Tjenesteleder	2 426	-474	1 951	2 098	-147
400 Helsestasjon	1 888	-138	1 750	2 076	-326
401 Barnevern	3 347	-	3 347	2 824	523
402 Fysioterapi	2 647	-1020	1 626	1 647	-21
410 Nav	4 381	-376	4 005	4 481	-476
415 Lege, medf sykh	9 494	-249	9 245	8 720	525
Totalt gruppe 45			35 966	35 783	183

Merforbruk:

401-Barnevern pga flere barn som trenger oppfølging utenfor hjemmet

415- Kommunehelsetjenesten- økning skyldes medfinansiering av sykehusinnleggelser

Mindreforbruk:

400- Helsestasjon pga ikke fullt bemannet.

410- Nav- mindre utgifter enn forventet på sosialbudsjett.

Målsettinger / utfordringer 2014- 17**Legetjenesten:**

*Yte nødvendig helsehjelp til alle i kommunen.

*Økt belastning blant personalet pga av økende pågang fra befolkning/innbyggere fordi det stilles høyere krav til å få time raskt og en vurdering av lege. Det er også økende andel eldre, og flere med livsstilssykdommer.

*Flere **lovpålagte krav og oppgaver** i forbindelse med innføring av samhandlingsreformen. Dette krever jevnlig oppdatering på fag og føringer fra sentralt hold. En utfordring er å sette av nok tid til dette i en ellers hektisk hverdag der pasienten må være i fokus.

*Få etablert felles legevakt i regionen og etablere rutiner for av samhandling i forbindelse med

oppstart av felles intermediær avdeling på VLMS (Valdres lokalmedisinske senter.)

*Nav krever tettere oppfølging fra legene, mer tid til dialogmøter osv.

Innvandrertjenesten:

*Bistå innvandrere til å bli **selvhjulpne** snarest mulig etter bosetting, sikre deltakelse i yrkes- og samfunnsliv, og bli økonomisk selvstendige.

*Å få innvandrere integrert i lokal samfunnet er en utfordring, men der det er barn i familien er det noe lettere - spesielt for de som har barn i barnehage og i skolepliktig alder.

*Transport til barnehagen er fortsatt en utfordring etter at denne ble flyttet til Reinli, dette fordi disse ikke har førerkort eller bil. Dermed blir det en del utgifter til reise.

*Tjenesten må også være behjelpelig med skyss, siden innvanderne må til Fagernes eller Gjøvik for å få utført ærend kontra politi eller om det gjelder kontra Skattetaten.

*Det er til tider vanskelig å oppdrive gode og billige nok boliger i sentrum, da det er både enklest og best for innvanderne å bo sentralt pga lett tilgang til butikker, skole osv.

*Skaffe språk- og arbeidspraksis plasser for deltakerne i introduksjonsordningen.

Helsesøstertjenesten:

*Fremme god psykisk og fysisk helse, fremme gode sosiale og miljømessige forhold.

Styrke det forebyggende og tverrfaglige arbeidet.

*Den viktigste oppgaven for helsestasjonen er å styrke foreldre i foreldrerollen. Helsestasjonen står i en unik posisjon. Vi treffer alle barn og unge, og deres foreldre i kommunen. Foreldreveiledning er noe vi ønsker å gjøre enda bedre.

*I Norge er det et økende problem med overvekt hos barn. Myndighetene har gitt helsestasjons- og skolehelsetjenesten nye veiledere med utvidede oppgaver, for å forebygge og hjelpe familier med overvektsproblematikk. Helsestasjonen i Sør-Aurdal bruker nå mer tid på dette enn tidligere, og vi trenger mer kompetanse på hvordan jobbe med dette på en god måte.

*Ansatte på helsestasjonen bruker mye tid på reising i løpet av året. Dette kommer av at Sør-Aurdal er et stort geografisk område, har to helsestasjoner, fire barnehager og fire skoler. At målgruppene er så spredt, gjør at arbeidet blir mindre effektivt.

Fysioterapitjenesten:

*Gi godt behandlings- og rehabiliteringstilbud på riktig nivå

*Bidra til at koordinerende enhet blir etablert sammen med tildelingskontor.

***Samhandlingsreformen:** flere personer kommer direkte hjem etter traumer eller operasjoner og trenger å komme raskt i gang med rehabilitering både poliklinisk og ved god tilrettelegging hjemme. Fysioterapitjenesten ønsker å samarbeide med andre tjenester, koordinerende enhet og tildelingskontor for å få til gode modeller og metoder for hjemmerekabilerer.

*Forebygging: fysioterapitjenesten vil prioritere **tett samarbeid** med andre tjenester, spesielt helsestasjonen, barnehage og skole, for å sikre hensiktsmessige og gode rutiner og tiltak for å stiumlere til gode oppvekstmiljø som bidrar til god fysisk utvikling og helse for barn i vår kommune.

*Tidlig intervensjon: fysioterapitjenesten ønsker å komme tidlig inn for veiledning av andre tjenester i forhold til barn, unge eller voksne for å forebygge videre skader eller uheldig utvikling av den fysiske kroppen der hvor dette er hensiktsmessig.

*Fysioterapitjenesten vil ha fokus på å ruste opp tjenesten i forhold til nødvendig kompetanse, gjerne i samarbeid med andre tjenester.

*Fysioterapitjenesten vil ha fokus på å ha **nødvendig behandlingsutstyr** tilgjengelig til stadig nye utfordringer blant pasienter.

Frisklivssentralen

*Målsetting for Frisklivssentralen er å ikke være ubemannet i 2014, slik at den kan etableres og jobbe for å finne sin plass i helsetjenesten i kommunen.

*Frisklivssentralen skal ha et nært og godt samarbeid med andre tjenester.

*Frisklivssentralen skal sammen med tjenester i egen kommune og/ eller Frisklivssentraler i resten av Valdres arrangere Bra Mat kurs (eller lignende kurs) og Røykesluttkurs i løpet av 2014.

*Frisklivssentralen skal sende ut informasjon månedlig til henvisere. Det lages et årshjul med oversikt over aktuelle temaer som skal belyses månedlig.

*Det prioriteres helsesamtaler med henviste deltagere eller personer som selv tar kontakt.

*Frisklivssentralen skal jobbe for å få god oversikt over aktuelle aktiviteter, treningstilbud, kurstilbud osv i kommunen og i Valdres generelt, for at personer som kommer til Frisklivssentralen skal få nødvendig oversikt over det de ønsker/ trenger for å få til sin endring.

Barnehage:

*Fortsatt fokus på trivsel og ivaretagelse, **få ned sykefraværet**. Sette i gang igjen et samarbeid med Nav arbeidslivssenter.

*Vi har fokus på kompetanseheving innad i den enkelte barnehage og har startet opp med veiledning mellom styrer-ped leder, og ped leder- assistent. Vi ønsker å sette fokus på den kompetansen vi allerede har i barnehagene og nyttiggjøre oss den enda bedre. Dette ikke minst fordi vi har utfordring med å skaffe oss nok førskolelærere, og vi har relativt få barne-og ungdomsarbeidere.

*Få på plass en stabil løsning med en styrer i hver barnehage i ytre del, samt barnehagelærer i Hedalen naturbarnehage.

*I Reinli barnehage må det ses på flere løsninger kontra parkering, det blir trangt på nedsiden spesielt vinterstid pga all snø. Lavt gjerde opp mot trafikkert veg, mye snø - må måkes etter snøfall og brøyting, eller det må settes opp et høyere gjerde. Store istapper som blir hengende over lekeområdene skaper også farlige situasjoner.

*Reinli barnehage trenger også noen bygningsmessige tilpasninger, blant annet et ekstra toalett oppe, dette pga mange barn på få toaletter. Samt bedre tilpasset stellerom, og hev-senk stellebord på den ene avdelingen.

*Reinli har også meldt inn behov for å få utvidet et soveskur, da det er mange små barn som sover i vogner.

*Vi har i 2013 flere barn som ble **oppmeldt til pedagogisk psykologisk tjeneste**. Dette er en utfordring økonomisk da dette kan være uforutsett da budsjett ble lagt, samt utløse kompetansebehov vi ikke klarer å dekke

*Vi har pga et stramt budsjett ikke lenger mulighet til å praktisere **løpende opptak**. Dette vil begrense fleksibiliteten og skape ventelister.

Kommunens folkehelseprofil 2014:

Et godt miljø kan fremme helse, eks ved å oppmuntre til fysisk aktivitet og sosial kontakt. Kommunen skal legge til rette for et godt helsefremmende miljø, blant annet ved å sette folkehelse på dagsorden. Alle tjenester i kommunen har ansvar for befolkningens helse. Å bevare grønne nærområder er et viktig folkehelseiltak, dette vil bidra til trivsel og livskvalitet, sosiale møteplasser, stimulere til fysisk aktivitet.

Tall hentet ut fra vår folkehelseprofil:

*Andelen 10 klassinger som trives på skolen er høyere enn i landet som helhet.

*Frafallet i videregående skole er ikke entydig forskjellig fra andelen i landet som helhet. *Andelen barn med enslige forsørgere er lavere enn i landet som helhet.

*Andelen uføretrygdde mellom 18 og 44 er høyere enn landet som helhet.

*Andelen eldre over 80 år i 2020 er estimert til å være høyere enn i landet som helhet.

*Andelen med skader er lavere enn i landet som helhet, vurdert etter sykehusinnleggelser.

* Større andel overvektige menn enn i landet som helhet.

*Andelen med psykiske symptomer og lidelser er lavere enn i landet som helhet, vurdert etter data fra fastlege og legevakt.

*Hjerte- og karsykdommer ser ut til å være mindre utbredt enn i landet som helhet, vurdert utfra sykehusinnleggelser.

- *Andelen brukere av legemiddel med psykiske lidelser er høyere enn landet som helhet.
- *Andelen brukere av kolesterolsenkende midler er høyere enn i landet som helhet
- *Andelen brukere av legemiddel med type 2-diabetes er høyere enn landet som helhet.
- *Sykdommer og plager knyttet til muskel- og skjelettsystemet ser ut til å være mer utbredt enn i landet som helhet, vurdert utfra data fra fastlege og legevakt.

Ansvar	Teknisk drift
---------------	----------------------

Generelt om tjenesten

- 6 Vannverk med tilhørende ledningsnett
- 5 kommunale avløps renseanlegg med tilhørende ledningsnett og 8 pumpestasjoner
- Ca. 43 km kommunale veier
- Ca 28 kommunale bygg (inkludert kommunale boliger), til sammen ett areal på ca 29 700 m²
- Renhold ved de kommunale byggene.
- 27 ansatte og ca 18 årsverk.

Teknisk drift har ansvaret for driften av alle kommunale bygg og anlegg, inkludert renhold og vedlikehold, med tilhørende personell.

Hovedmål (kommuneplanens samfunnsdel)	Resultatvurdering
Kommunen skal være en foregangskommune med hensyn til i størst mulig grad å benytte klimanøytral energi og være en pådriver for at ENØK-tiltak hensyn tas i alle bygg.	<i>Sør-Aurdal er med i ett prosjekt med den såkalte Energisparekontrakt, ett samarbeid med Nord-Aurdal og Vestre Slidre. Fase 2 ble ferdig 31.12.13, dvs at alle ENØK tiltak i dette prosjektet nå er gjennomført. (selve utskiftingen av vinduer er først ferdigstilt febr. 2014) Fra 01.01.2014 starter garantiperioden hvor kommunen er lovt å redusere energiforbruket med 25 %.</i>
Kommunen skal sikre etterspørselen etter drikkevann for innbyggere og tilreisende med vann av forskriftsmessig drikkevannskvalitet. Drikkevannskildene skal sikres slik at forsyningen blir sikker og økonomisk forsvarlig.	<i>Det er levert rent vann til alle abonnenter og vi har ikke hatt stans i vannforsyningen. Vi jobber fremdeles med å bedre sikkerheten i vannforsyningen. Alle vannverkene er godkjent, men det gjenstår noe arbeid for å få på plass forutsetningene for godkjenningene. Vi har sammen med Nord-Aurdal og Vestre Slidre gått sammen om felles overvåkningsanlegg på vann og avløp. Det betyr at dagens system må skiftes ut og flere stasjoner skal overvåkes. Dette vil gi oss en bedre, mer økonomisk og mer stabil drift.</i>
Kommunen skal behandle avløpsvann på en slik måte at helse- og miljøskader eller sjenerende forhold ikke oppstår.	<i>Arbeidet med nytt avløpsrenseanlegg er nå i gang og byggestart er forventet våren 2014, ferdigstillelse våren 2015. Dette vil være med å sikre at håndteringen av avløpsvannet gir mindre helse og miljøskader. Overvåkningsanlegget skal skiftes ut og vi har planer om kutte ut 1-2 pumpestasjoner i løpet av året. Dette vil gi oss en lang bedre og mer effektiv drift.</i>
Veiene er et av de viktigste virkemidlene i distriktpolitikken. Veinettet er av stor betydning for å opprettholde bosettingen og for å legge til rette for en utvikling i de enkelte bygdene.	<i>Kommunale veier; Pga dårlig økonomi er standarden på de kommunale veiene redusert i løpet av 2013, kun normalt veivedlikehold som er utført.</i>
Delmål (økonomiplan)	Resultatvurdering

Standardheving bygg og anlegg	<i>Det ble i 2013 arbeidet med statusrapport på alle kommunale bygg. Denne er nå ferdigstilt. Rapporten skal danne grunnlag for vedlikeholdsplan som vi regner med å ha klar i løpet av 2014. Denne vil legges fram politisk i forbindelse med budsjettprosessen for neste år. I forbindelse med internkontroll på bygg bruker vi ett verktøy som heter IK bygg. Dette gir både oversikt over bygningenes tilstand, og forbereder vedlikeholdsplanen. Målet er at både brukere, forvalter og eier av byggene skal bruke og ha nytte av dette verktøyet.</i>
-------------------------------	--

Nøkkeltall for 2013:

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune- gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2011	2012	2013			
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste	26,3	26,4	32,4	-	66,7	81,9
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning.: Prosent	24,7	24,7	26,4	-	68,5	81,8
Andel av de kommunale vannverkene som har sikkerhets- og beredskapsplan: Prosent	66,7	66,7	75	-	43,9	46,2
Energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konsern	144	127	120	109	113	98
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konsern	30	44	74	86	47	76
Samlet areal på formålsbyggene kommunen eier i kvadratmeter per innbygger	6,6	9,0	8,0	8,2	6,0	5,4
Netto driftsutgifter i kr pr. km vei og gate			63 667	49 416	93 290	98 222
Netto driftsutgifter i kr pr. innbygger vei og gate			975	1319	949	833

Regnskapstall 2013

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013 REVIDERT	
	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
500	1 255	128	1 128	1 134	-6
501	14 955	5 876	9 079	8 081	998

(1.000 kr.)	REGNSKAP 2013			BUDSJETT 2013 REVIDERT	
	Utgifter	Inntekter	Resultat	Netto	Avvik R13/B13
502	3 786	1 704	2 082	2 121	-39
503	5 542	7 316	-1 774	-1 907	133
504 Veier	3 579	777	2 801	2 860	-58
505 Feier	587	623	-36 000	3	-39
506 Drikkevann	2 225	2 331	-106	-88	-193
507 Avløp / Septik	5 887	6 339	-452	-336	-116
Sum Drift/vedlikehold	37 815	25 094	12 722	12 044	678

Regnskap 2013 viser et mindreforbruk for teknisk drift på ca. 360 000. Pga at utgifter til lokaler ikke er fordelt på tjenestene (bl.a. Tingvoll), viser resultatet 313 000 høyere. Det er brukt vesentlig mer enn budsjett til vedlikehold. Det er mange årsaker til dette, bl.a. fikk vi en taklekkasje på rekkehuset som gjorde at vi måtte skifte 3 tak her. Dette ga en utgift på vel 200 000. Samtidig ble det oppdaget råteskader på ett bad, som forårsaket at hele badet måtte restaureres. Samtidig hadde vi 4 store vannlekkasjer som ga oss betydelige utgifter (vel 100 000). I tillegg fikk vi utgifter på vel 600 000 pga flommen i vår. Vi har fått tilbake det meste fra forsikringen, men vedlikeholdsutgiftene er likevel høye pga dette. Totalt er det derfor brukt ca. 1 200 000 mer til vedlikehold enn budsjettet. I tillegg fikk vi en utgift på ca. 200 000 pga overlevering av ett endt framleieprosjekt, Foss. Likevel har både leieinntekter vært noe høyere enn budsjett (pga mye utleid periodevis) og ca. 300 000 mer i inntekter på vann og avløpsavgifter. Samtidig har strømavgiftene vært betydelig mindre enn forutsatt, men dette ble budsjettjustert i løpet av året.

Målsettinger / utfordringer 2014 – 17:

- Oppnå planmessig vedlikehold av kommunale bygg og anlegg, blant annet ved å utarbeide vedlikeholdsplan for de ulike bygg.
- Følge lover og forskrifter mht nye krav om å holde bygg og anlegg i riktig stand for både menneskers sikkerhet og velvære. Arbeide for å oppnå internkontroll som er oppdatert og fungerer på alle ansvarsområder.
- Leverer vann og rense avløp i henhold til kommuneplanens samfunnsdel, dvs med sikkerhet og kvalitet.
- Vi har hatt mange lekkasjer på vann dette året. Noe av ledningsnettet har høy alder og vannettet bærer preg av høy belastning pga dårlig kvalitet på vann fra tidligere vannverk, samt noe varierende kvalitet på legging av nettet. Det betyr at nettet stedvis kan være dårlig og vi må påregne til dels store vannlekkasjer også framover.
- Arbeide for å oppnå økt sikkerhet og kontroll med håndteringen av kommunens vann, bl.a ved å utarbeide beredskapsplaner for vann og avløpssektoren.
- Vi har i dag utfordring ved Bagn vannverk pga stor sårbarhet i forhold til elvestanden. Derfor jobbes det med å etablere bedre løsning for vannforsyningen i Bagn.

- Det er i dag flere som naturlig kan knyttes til offentlig vann og avløp. Dette ønsker vi å jobbe med i tida framover for å oppnå økt lønnsomhet og en bedring av miljøet.
- Oppnå en organisering som sikrer både kvalitet og effektivitet i tjenesten. Samtidig er det viktig å beholde fornøyde både ansatte og brukere av tjenestene. Medarbeiderundersøkelsen, samt medarbeidersamtaler er ett virkemiddel i denne forbindelse. Det er også brukt etisk refleksjon med de ansatte i forhold til kommunikasjonen mellom brukere og ansatte. Det vedtatte etiske reglementet ble gjennomgått med de ansatte, og vi har hatt økt fokus på etikk.
- Det ble utført omfattende tiltak på de fleste større kommunale byggene via EPC tiltakene i 2012 og 2013. Likevel har mangel på bl.a. planer, gjort at det ikke er prioritert ytterligere vedlikeholdstiltak i inneværende år. Tilstandsrapporten som er utarbeidet for de kommunale byggene avdekker betydelige utfordringer i forhold til vedlikehold og oppgraderinger på flere av byggene våre.
- Brannsikkerheten ved de kommunale byggene er noe vi jobber vi kontinuerlig med. Det er bl.a. avsatt midler både for 2014 og 2015 for å oppnå tilfredsstillende brannsikkerhet på de kommunale byggene.
- Tjenesten står overfor stadig større utfordringer med krav fra myndigheter og kommunens innbyggere.
- De kommunale veiene er i ferd med å få en forverret tilstand pga dårlig økonomi over noen år. Det skal betydelige summer til for å opprettholde den standarden som er ønskelig.

KOMMUNENS FINANSFORVALTNING

GENERELT/MÅLSETTING

Nytt reglement for finansforvaltning i Sør-Aurdal kommune ble vedtatt i kommunestyret den 16.12.10. Pkt. 6.4 og 7.7 i reglementet omhandler rapporteringsrutiner. Det er presisert at årsberetningen skal inneholde en redegjørelse for hvordan kommunens finansportefølje har blitt forvaltet i det aktuelle regnskapsår. Finansreglementet skal revideres hvert 4. år, og det betyr at vi må foreta en ny revisjon av vårt finansreglement i løpet av 2014.

I samsvar med bestemmelsene i forskriften om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning skal reglementet omfatte forvaltningen av kommunens finansielle aktiva (plasseringer) og passiva (rentebærende gjeld). Rådmannen er gitt fullmakt til å utøve finansforvaltningen for kommunen i tråd med reglementet.

Finansforvaltningen har som overordnet formål at den skal sikre en rimelig avkastning samt stabile og lave netto finansieringskostnader for kommunens aktiviteter innenfor definerte risikorammer.

Vårt reglement for finansforvaltning bygger på ny forskrift om finansforvaltning gjeldende fra og med 1.7.2010.

FINANSPORTEFØLJENS SAMMENSETNING

LÅNEPORTEFØLJEN

Kommunens langsiktig gjeld er ved årsskiftet fordelt slik:

Långiver	Restgjeld	Antall lån	Fordeling
Kommunekreditt	12 692 833	2	7,4 %
Kommunalbanken	22 122 200	1	12,9 %
Husbanken, særvilkår	4 626 405	5	2,7 %
Husbanken, investeringslån	7 577 693	1	4,4 %
Husbanken, videreutlån	2 237 753	7	1,3 %
Nordea Bank Norge ASA	11 329 400	1	6,6 %
Sertifikatlån, tilrettelegger DnB	110 770 274	1	64,7 %
SUM langsiktig gjeld	171 356 558	18	100 %

Lånevilkår

Fastrente	Flytende rente
Restgjeld fastrentelån: Kr 125 622 200 Vektet rentesats fastrentelån: 3,90% Andel fastrentelån: 73,3 %	Restgjeld lån flytende rente: Kr 45 734 358 Vektet rentesats flytende: 2,16% Andel lån flytende rente: 26,7 %

Kommunens langsiktige gjeld er nå ca 171,4 mill kr. Kommunens låneportefølje er fordelt på flytende rentevilkår, fastrenteavtaler og rentebytteavtaler. Ved årsskiftet var 73,3 % av langsiktig gjeld på fastrente, og 26,7 % av langsiktig gjeld på flytende rente. Andelen flytende rente har ”økt” med 7,0 % i forhold til ved årsskiftet 2012. Vi har innhentet en portefølgeanalyse fra DnB, og de har laget en analyse pr 31.12.13. De har imidlertid ikke redusert saldo på sertifikatlånet med avsatt

påløpt avdrag (kr 8.229.726,-), og de har derfor regnet andel ut i fra en høyere sum langsiktig gjeld. De har heller ikke lagt inn formidlingslån i sin totale sum på langsiktig gjeld.

Deres analyse viser at gjennomsnittlig rente på 3,96 % på hele portefølgen.

DnB har analysert vår andel av rentebinding opp mot finansreglementet vårt.

Andel rentebinding mindre enn 1 år	33,21 %
Andel rentebinding mellom 1 - 5 år	16,16 %
Andel rentebinding over 5 år	50,64 %

Dette viser at 66,8 % av dagens portefølge har en rentebinding utover 1 år. Det bør derfor gå greit å få justert dette innenfor rammene i vedtatt finansreglement, der 1/3 skal være flytende rente, 1/3 skal være fast rente og der den siste 1/3 skal reguleres ut i fra markedssituasjonen. Dette kan vi blant annet regulere ved nytt låneopptak for 2014. Våre fastrenteavtaler har blitt inngått i tider med ett urolig finansmarked og vi har prioritert forutsigbarhet og trygghet. Vi mener dette har vært en fornuftig strategi..

Sør-Aurdal kommune foretok årets låneopptak i forbindelse med rullering av vårt sertifikatlån i mai og november. Dette gjorde at vi fikk utnyttet en p.t. fordelaktig renteavtale på våre innskudd, fremforhandlet ved anbud på hovedbankforbindelse. Dette sørget for en meget positiv rentegevinst.

Styringsrenten til Norges Bank var på 1,50 % ved starten av året. Det har blitt avholdt 6 rentemøter i 2013, men styringsrenten har forblitt uendret på 1,50 %. Styringsrenten pr 31.12.13 er derfor fortsatt på 1,50 %. Dersom det blir en økning i rentenivået framover vil det bety at en større andel av driftsinntektene vil gå til å betjene lån, for den del av porteføljen som har flytende rente.

Sertifikatlånet rulleres over 6 mnd. Ved rullering av sertifikatlånet i mai 2013 ble lånet flyttet over fra DnB til Nordea. Ved rullering i november 2013 hadde DnB det beste tilbudet. Sertifikatlånet ble derfor flyttet fra Nordea til DnB. Dette etter innhenting av pristilbud i forkant av begge rulleringene.

Både ut fra den økonomiske situasjonen i kommunen og utviklingen i finansmarkedet må det fortløpende vurderes hvilke renteavtaler som er mest gunstig for kommunen. Sør-Aurdal kommune innhenter tilbud fra minimum tre konkurrerende långivere ved nytt låneopptak og ved rullering av sertifikatlån. I perioder med stigende renter er det fordelaktig med fastrenteavtaler, mens det er en fordel med flytende renter når markedsrentene er lave. Det vil alltid være en balansegang mellom det å sikre seg forutsigbare rentekostnader og det å dra nytte av lave markedsrenter.

PLASSERINGSFORTEFØLJEN

Plassering	Volum	Vilkår	Rente nom.
Kasse	0		
DnB	50 435 906	NIBOR 3.mnd + 1,06 %	2,86 %
NORDEA BANK NORGE ASA	1 674 448	NIBOR 1.mnd - 0,15 %	1,54 %
DnB Liv Garanti Kapital + Garantikonto	11 848 989	p.t. vilkår - kostnader	7,1 %
Videreutlån Husbanken	2 237 753	flytende rente + 0,25%	2,3 %
Næringslån	0		
Sum plasseringer	66 197 096	Gj.snitt vektet:	3,56 %

Ordinære innskudd i bank (driftskonti) utgjør pr 31.12.13 ca 52,1 mill. kr, eller 78,6 % av totale plasseringer. Vi hadde noe bedring av likviditeten i 2010,2011 og 2012. Også 2013 har bedret vår likviditet noe. Likviditetssituasjonen er imidlertid fortsatt utfordrende, og må vies oppmerksomhet framover.

Plasseringene som er gjort utenom ordinære bankinnskudd utgjør ca 14,2 mill. kr. Alle våre plasseringer utenom bankinnskudd har liten risiko. Vi har kun plasseringer i DnB Liv (tidligere Vital) og der er hovedstolen sikret. Vi er også garantert en minsteavkastning.

Det er ikke tatt opp lån eller gjort plasseringer som ikke framkommer av regnskapet og årsmeldingen.

Opplysninger om de ulike produktenes forventede avkastning og risiko:

Produkt	Forventet avkastning	Risiko	Bindingstid
DnB Liv Garanti kapital - Avtalenr 30254683000	5 - 6 % p.a. Garantert 3 %.	Lav risiko.	Ingen bindingstid
DnB Liv Garanti kapital - Avtalenr 30358547000	5 - 6 % p.a. Garantert 2,75%.	Lav risiko.	Ingen bindingstid
DnB Liv Garantikonto - Avtalenr 30543596000	5 - 6 % p.a. Garantert 1,90%.	Lav risiko.	Ingen bindingstid

DnB Liv Garanti Kapital:

Plassering i livsforsikringer. Den første plasseringen ble gjort i 2006, mens det ble gjort en ny plassering her i 2007. Denne ble delvis finansiert ved at kommunen gikk ut av Avanse Sikring. Minsteavkastningen på den eldste avtalen er garantert til 3 %, mens minsteavkastningen for avtalen tegnet i 2007 er garantert til 2,75 %. For 2013 er det stipulert en foreløpig nettoavkastning (korrigert for forvaltningskostnader) på den eldste avtalen på 7,81 % og på avtalen fra 2007 på 5,36 %.

DnB Liv Garantikonto:

Det ble i juli 2010 kjøpt en ny Vital Garanti Kapital pålydende kr 3.000.000,-. Denne ble hovedsakelig finansiert via innløsning av DnB NOR Asiavekst og DnB NOR Alternativ Energi II. Denne har siden endret navn til DnB Liv Garantikonto. Her er man garantert en minsteavkastning på 1,90 %. For den siste avtalen er nettoavkastningen i 2013 foreløpig stipulert til 7,67 %.

Endelig avkastning for 2013 for alle tre avtalene vil bli oppjustert etter at årsmøtet i DnB Liv har besluttet årets endelige tildeling av selskapets kursreserver og andel av kursreserve pr 1.1.2014. Dette blir gjort i mai 2014.

Utviklingen i aksjemarkedet i 2013 kan oppsummeres med at man globalt endelig nærmer seg normal marsjfar i aksjemarkedet. USA er sterkere og man ser en mer solid oppsving. Eurosonen viser også en positiv utvikling. I Asia ser man en noe dempet vekst (Japan), og at tempoet i utviklingen i aksjemarkedet avtar noe (Kina). I Norge forventes det at oljeboomen er litt på hell, og man forventer gradvis lavere oljepris.

Man forventer fortsatt lave styringsrenter i både USA og Europa i 2014. Også i Norge forventes det at styringsrenten fortsatt blir lav i 2014. De lange rentene i USA, Europa og Norge viser også en forholdsvis stabil utvikling, med en tendens til en svak økning mot slutten av 2014.

Vår avkastning for 2013 på våre DnB Liv – produkter ble atskillig bedre enn i 2012. P.t ligger det an til at avkastningen på våre avtaler i DNB Liv (som det nå heter – tidligere Vital) blir atskillig bedre enn den garanterte renten (se nedenfor), og at det blir dette som tillegges avtalene. Endelige tall kommer først i mai 2014.

Det er også forskjellig forvaltningskostnad på de tre avtalene. Dette har sammenheng med hvor offensiv porteføljeforvaltningen er i de forskjellige avtalene. Forvaltningskostnad og avkastning vil

derfor variere i de tre avtalene.

For regnskapsåret 2013 vil stipulert flytteverdi pr 1.1.2014 være verdifastsettelse for våre DnB Liv-produkter (samme prinsipp som i regnskapsåret 2010 til 2012). Vi har i årene før regnskapsåret 2010 benyttet ligningsverdi som verdifastsettelse